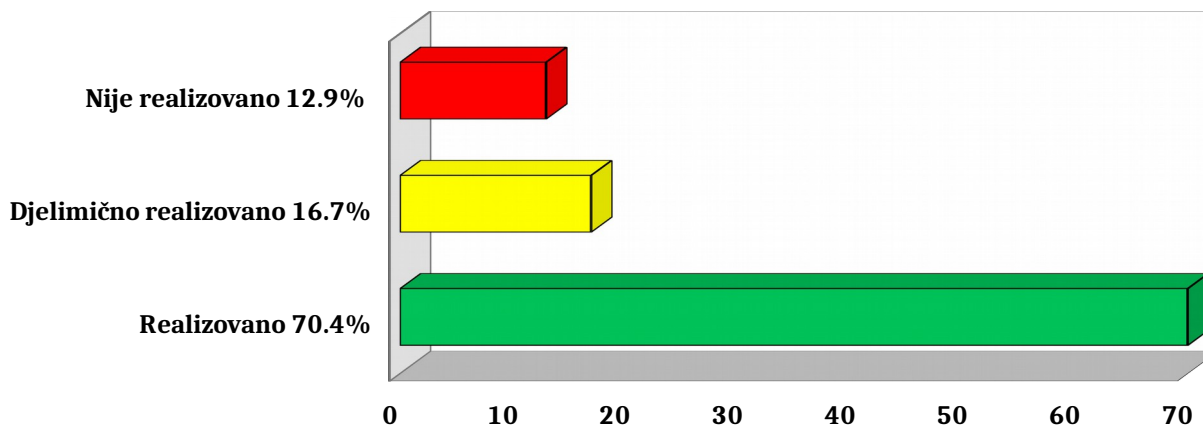

IZVJEŠTAJ O PROGRAMSKIM AKTIVNOSTIMA UMHCG-a u 2020 (skraćena verzija)

SAŽETAK

UMHCG je u januaru i februaru pripremio programske i finansijske izvještaje za 2019. i planove za 2020. koji su usvojeni na elektronskoj sjednici Skupštine. Takođe, u januaru je urađena i redovna godišnja evaluacija rada zaposlenih u UMHCG.

Programskim i projektnim aktivnostima u toku godine obuhvaćeno je 7500 osoba. U ovu brojku nije uračunat indirektni obuhvat na društvenim mrežama, osim onih koji su ispratili dvije onlajn konferencije organizovane u toku godine, niti onih obuhvaćenih pojavljivanjem u medijima, niti je uključen obuhvat onih koji su odlučivali po našim zahtjevima, inicijativama i drugim vrstama pisane korespondencije. Iz **Plana rada UMHCG za 2020.** od 108 mjera koje su bile definisane, realizovano je njih 76, 18 je djelimično realizovano, dok je 14 nerealizovanih. Većina mjera koje su djelimično realizovane ili nijesu realizovane se odnosila na one planirane projektima čije odluke su nadležna ministarstva donijela tek u IV kvartalu godine.

UMHCG je tokom godine realizovalo 26 projekata (19 samostalnih, i sedam partnerskih od kojih je bilo nosilac na tri), od čega je njih 13 nastavljeno i u 2021. Dva od navedenih 26 projekata završena su u januaru 2020, dok su četiri započela u decembru 2020.

Pokrenuli smo 189 različitih inicijativa, učestvovali smo u radu 19 radnih grupa, tijela i komisija, osim toga svoje komentare i sugestije smo dostavili na još 25 dokumenata na lokalnom i nacionalnom nivou.

PROGRAM ZA OBRAZOVANJE I EDUKACIJU

INICIJATIVE ZA POŠTOVANJE ZAKONA I IZMJENE I DOPUNE POSTOJEĆIH

U toku 2020. uputili smo osam inicijativa za poštovanje standarda pristupačnosti prilikom rekonstrukcije ili izgradnje oko 36 vrtića i škola. Inicijative su upućivane Ministarstvu prosvjete, firmama koje se bave projektovanjem, gradnjom, nadzorom i revizijom, dok smo se zbog jednog projekta izgradnje vrtića u bloku VI u Podgorici obratili i

inspekciji za građevinarstvo, a zbog njenog nepostupanja na kraju i Zaštitniku ljudskih prava i sloboda.

INICIJATIVA ZA OBEZBJEĐIVANJE FINANSIJSKIH SREDSTAVA ZA USLUGU ASISTENCIJE U NASTAVI

Ministarstvu prosvjete 21. jula uputili smo **Inicijativu za obezbjeđivanje finansijskih sredstava za uslugu asistencije u nastavi** za korisnice usluga J. V. i I. V. nakon što su upisale Fakultet političkih nauka, *Studijski program Medijske studije i novinarstvo*, kako bi mogle obavljati redovne studentske obaveze. Nakon odgovora Ministarstva u kojem se navodi da je potrebno da se povodom ovog pitanja obratimo Univerzitetu Crne Gore, kao samostalnoj instituciji, ili Ministarstvu rada i socijalnog staranja jer se ovdje ipak radi o „pružanju usluge personalne asistencije“, uputili smo ponovnu *Inicijativu* s dodatnim obrazloženjem 4. avgusta. Tom prilikom precizno je objašnjeno šta se podrazumijeva pod uslugom asistencije u nastavi, a šta pod uslugom personalne asistencije. Pored toga, istaknuto je koliko je obezbjeđivanje asistencije u nastavi značajno za obavljanje svakodnevnih studentskih potreba, i u krajnjem da Ministarstvo treba dati konkretniji odgovor da li će i samo drugom organu/instituciji uputiti preporuku za obezbjeđivanje asistencije, ukoliko se smatra nenadležnim za obezbjeđivanje asistencije. Za vrijeme mandata 41. saziva Vlade Crne Gore nijesmo dobili odgovor, zbog čega je inicijativa upućena novoj ministarki prosvjete, nauke, kulture i sporta **Vesni Bratić**.

S istom vrstom Zahtjeva u novembru obratili smo se **Univerzitetu Donja Gorica (UDG)**, za četvero studenata i **Univerzitetu Mediteran (UniM)** za troje kojima je, po procjeni Udruženja, a na osnovu mapiranja potreba, neophodan ovaj vid podrške. Usmenim putem smo od UniM dobili informaciju da će u dogovoru sa Studentskim parlamentom obezbjeđiti asistente u nastavi za pomenute studente s fakulteta koji oni studiraju, što je i učinjeno za jednog studenta, dok se za preostalo dvoje to očekuje u narednom periodu. Od UDG smo pisanim putem dobili odgovor da nijesu u mogućnosti da obezbijede finansijska sredstva za ovu vrstu usluge, zbog načina finansiranja ustanove, nakon čega smo im krajem decembra ponovo uputili Odgovor na Inicijativu predlažući adekvatne modele finansiranja posredstvom Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta.

I **Univerzitetu Crne Gore (UCG)** upućena je pomenuta Inicijativa u kojoj smo zatražili da u okviru finansijskog plana, shodno broju studenata koji studira na ovom Univerzitetu (79), po mogućnosti izdvoje određeni dio sredstava i iz budžeta za 2021. za rješavanje pitanja asistencije u nastavi. Kako smo Inicijativu uputili krajem decembra, odgovor na istu nijesmo dobili do kraja godine.

UPIS NA FAKULTET I INFO ŠTANDOVI NA FAKULTETIMA

Početkom juna UMHCG je pokrenulo [kampanju za upis na fakultet](#) koja je obuhvatala, pored svakodnevnog informisanja budućih studenata o servisima podrške koje mogu ostvariti u okviru SSK, terenskih aktivnosti (info štandovi u crnogorskim gradovima), i objavljivanje poruka sadašnjih studenata s invaliditetom. Na taj način su se trenutni i svršeni studenti obratili budućim studentima s invaliditetom (s kraćom porukom ili u kraćem video snimku) i tom prilikom prenijeli kakva su njihova dosadašnja iskustva tokom obrazovanja.

Prvi info štand održan je na **Cetinju 12. juna** na Trgu kralja Nikole, a drugi u **Nikšiću 23. juna** na platou Robne kuće *Nikšićanka*, a prisustvovalo im je više od 50 građana.

U toku upisnih rokova studije su upisala **23 brucoša s invaliditetom**, uz pomoć i na inicijativu UMHCG, od kojih je njih 18 upisalo studije po prvi put.

Tokom septembra formirana je *Komisija za predlog spiskova za ostvarivanje prava na oslobađanje od naknade za školovanje* u okviru UMHCG u sastavu: **Anđela Miličić**, koordinatorka *Studentske savjetodavne kancelarije*, **Aleksandra Pavićević**, koordinatorka *Servisa za zapošljavanje*, i **Milenko Vojičić**, viši programski savjetnik i predsjednik Skupštine UMHCG. U oktobru je donijela *Odluku o ispunjavanju uslova za ostvarivanje prava studenata s invaliditetom na besplatnu naknadu* u studijskoj 2020/21. i Komisija je predložila **120 studenata** za ostvarivanje prava na besplatnu naknadu, i to na: Univerzitetu Crne Gore - **74 studenta**, Univerzitetu Mediteran - **13 studenata**, Univerzitetu Donja Gorica - **28 studenta**, Univerzitetu Adriatik - **3 studenta**, i Fakultetu za poslovni menadžmentu Bar - **2 studenta**. U skladu s tim, navedenim univerzitetima i fakultetu je **6. oktobra** proslijeđen spisak studenata, dok su pojedinačni spiskovi studenata fakultetskim jedinicama UCG upućeni **12. oktobra**.

Nakon što smo poslali objedinjen spisak studenata univerzitetima usmenim putem nam se obratilo petoro studenata ili uprava fakulteta za davanje mišljenja o ispunjenosti uslova za ostvarivanje prava na besplatnu naknadu nakon čega su i oni oslobođeni od plaćanja naknade. **Tako je ukupan broj studenata u bazi UMHCG za studijsku 2020/21 - 128.**

ZAHTJEVI ZA POVRAĆAJ UPLAĆENOG NOVCA ZA ŠKOLARINU

Dvije molbe UMHCG za povraćaj novca uplaćenog od strane studenata s invaliditetom radi odbrane specijalističkog rada, odnosno školovanja, odobrene su od strane fakulteta kojima su upućene, i studentima je vraćen novac u iznosu od 433,00€, dok za jednu studentkinju do kraja 2020. nijesmo dobili informaciju da li je odobrena molba imajući u vidu da je ista upućena krajem decembra.

SMJEŠTAJ I ISHRANA U STUDENTSKIM DOMOVIMA U PODGORICI I NIKŠIĆU

Smještaj u studentskim domovima u Podgorici i Nikšiću posredstvom UMHCG ostvarilo je **26 studenata** i jedan asistent, a koordinatorka *Studentske savjetodavne kancelarije UMHCG* **Anđela Miličić** je učestvovala u radu komisija za raspodjelu mjesta i useljenje studenata koje su formirale uprave domova u Podgorici i Nikšiću.

Studenti koji koriste usluge smještaja i ishrane u *JU Domu učenika i studenata Podgorica* su oslobođeni od plaćanja troškova smještaja i ishrane, nakon što smo **10. septembra** direktoru Radoslavu Jovanoviću uputili zahtjev.

STUDENTSKE STIPENDIJE I MOLBE ZA OSLOBAĐANJE OD VRAĆANJA KREDITA

Na inicijativu i uz podršku UMHCG **25 studenta s invaliditetom ostvarila su opštinsku stipendiju** (Tivat, Plav, Bijelo Polje, Podgorica), **odnosno stipendiju od strane Ministarstva prosvjete**, dok je jedna studentkinja oslobođena obaveze vraćanja studentskog kredita, a druga će biti kada završi osnovne studije i preda Uvjerenje kao dokaz.

MOLBE ZA POLAGANJE ISPITA U DODATNOM ROKU I POLAGANJE ISPITNIH OBAVEZA NA NAČIN KOJI NAJBOLJE ODGOVARA STUDENTIMA S INVALIDITETOM

Za **troje studenata s invaliditetom** odobrene su molbe upućene od strane UMHCG za polaganje ispitnih obaveza na način koji najbolje odgovara studentu.

RADNA PRAKSA STUDENATA / Fakultet političkih nauka

UMHCG je potpisalo **ugovor o praktičnoj nastavi s Fakultetom političkih nauka** (FPN) za 11 studentkinja sa smjera *Socijalna politika i socijalni rad*. Studentkinje su obavljale radnu praksu tokom ljetnjeg semestra, u okviru predmeta Socijalna politika u praksi, s ukupnim trajanjem od 40 časova (jedna radna sedmica). Praksa koja je u jednom dijelu organizovana i elektronski usljed COVID-19 je počela u martu i trajala je do kraja maja. **Izvještaji o radu studentkinja** su poslani predmetnom profesoru Uglješi Jankoviću početkom juna.

Primjedbe/predlozi/sugestije na Nacrt strategije visokog obrazovanja Crne Gore za period 2020-2024

Ministarstvu prosvjete **2. septembra** uputili smo **primjedbe, predloge i sugestije na Nacrt strategije visokog obrazovanja Crne Gore za period 2020–2024**, a na osnovu poziva za *Javnu raspravu* zainteresovanim subjektima, objavljenog na sajtu Ministarstva prosvjete.

Nacrtom Strategije, kako u uvodnom dijelu, odnosno aktuelnom stanju i podacima studenti s invaliditetom nijesu obuhvaćeni, pa samim tim ni u specifičnim i operativnim ciljevima. Komentari su se odnosili na neophodnost sagledavanja situacije i uslova studiranja za studente s invaliditetom, uključujući posebno pristupačnost ustanova visokog obrazovanja, servise podrške i potrebnu opremu za nesmetano izvršavanje studentskih obaveza. U tom smislu dati su komentari na važnost posjedovanja statistike i na osnovu nje procjene potreba studenata s invaliditetom, zatim pristupačnosti, servisa podrške, finansiranja ustanova i izdvajanja sredstava za prava studenata s invaliditetom, praktičnoj nastavi, edukaciji nastavnog osoblja i na kraju na sadržaj kurikuluma.

Komentari na Strategiju ranog i predškolskog vaspitanja i obrazovanja (PVO) u Crnoj Gori 2021 – 2024

Ministarstvu prosvjete **15. septembra** uputili smo **komentare na Nacrt Strategije ranog i predškolskog vaspitanja i obrazovanja u Crnoj Gori 2021 – 2024**, a na osnovu poziva za *Javnu raspravu*. Nacrtom Strategije nije utvrđeno terminološko usklađivanje, odnosno upotreba adekvatne terminologije, kao ni konkretan obuhvat djece s invaliditetom PVO. Pored toga, komentari su se odnosili i na nepristupačnost infrastrukture PJU, nedovoljan nivo edukacije i informisanosti o ophođenju i postupanju s djecom s invaliditetom od strane zaposlenih i saradnika u vrtićima, neophodnoj podršci roditeljima djece s invaliditetom. Veći dio komentara je usvojen.

Mladi zajedno za promjene (Youth together for change)

Realizacija projekta je započeta u decembru 2019. a trajala je do 15. oktobra 2020, nakon što je prvobitni rok s kraja septembra produžen. Naime, u dogovoru s Unicefom, 27. marta poslata im je nova verzija projekta s dopunjenim aktivnostima i produženim rokom realizacije do 15. oktobra. Razlog za potrebom dopunjavanja aktivnosti u postojećem

projektu je pojava novog oblika koronavirusa, pa se i sama aktivnost odnosi na *podršku djeci s invaliditetom, mladima s invaliditetom i njihovim porodicama*. Kroz dopunu aktivnosti planirano je pružanje psihosocijalne i pravne podrške kao i pravno zastupanje od strane pravnog tima UMHCG-a, te aktivnosti usmjerene na lični razvoj i upućivanje na Crveni krst i Nacionalno koordinaciono tijelo u slučaju potrebe za namirnicama i higijenom, odnosno drugim vrstama ličnih zahtjeva.

Dakle, od **aktivnosti u 2020.** sproveden je *trening za vršnjačke edukatore namijenjen srednjoškolicima, formiranje i uspostavljanje Mreže volontera u srednjim školama u Crnoj Gori, pilot aktivnost mapiranja potreba mladih s invaliditetom, i pružanje podrške usljed pojave oboljenja COVID-19 izazvanog novim koronavirusom (naknadno dodata aktivnost i izvršen amandman ugovora) i medijska kampanja*, i sve su realizovane uz pomjeranje vremenskog okvira pojedinih aktivnosti što je bilo uslovljeno mjerama zaštite od širenja virusa.

Igra ograničenja čiji je tvorac Milan Šaranović u saradnji s NVO „Brljok“ dizajnirana je i štampana u susret pripremi treninga. U periodu od 4. do 14. februara održani su **info časovi o aktivnostima projekta i mogućnostima učešća srednjoškolaca u volonterskim aktivnostima**, u ukupno 10 škola na teritoriji Crne Gore. Info časovi su održani u srednjim školama u Bijelom Polju, Beranama, Nikšiću, Podgorici, Herceg Novom i Tivtu. **Trening za vršnjačke edukatore** je održan u periodu od 20. do 22. februara u Ulcinju. **Za učešće na treningu prijavila su se 63 učenika, od kojih je odabrano njih 32.** Učesnici na treningu su bili srednjoškolci uzrasta 14 - 18 godina, koji pohađaju srednje škole u Podgorici, Nikšiću, Beranama, Kolašinu, Baru, Herceg Novom i Tivtu. Mladi s invaliditetom i mladi bez invaliditeta su se upoznali s temama, kao što su: *Istorijat ljudskih prava, s posebnim naglaskom na prava OSI, Od sažaljenja i herojstva do jednakosti - modeli pristupa invaliditetu, Nastanak pokreta za prava mladih s invaliditetom, Filozofija samostalnog života i servisi podrške, Omladinski i građanski aktivizam, Mladi i mediji, Izjednačavanje mogućnosti ili abilizam, Inkluzivno obrazovanje, (Samo)procjena potreba OSI i Kultura, kreativnost i OSI*. Trening su otvorili **Marina Vujačić**, izvršna direktorica UMHCG (ujedno i jedna od trenerica) i **Nikola Vulić**, koordinator Programa za razvoj adolescenata u UNICEF predstavništvu u Crnoj Gori. Takođe, u okviru ova tri dana predavači su bili i **Milenko Vojičić**, viši programski savjetnik u UMHCG, **Andela Radovanović**, programska menadžerka u UMHCG, **Goran Macanović**, izvršni direktor Saveza slijepih Crne Gore i **Kristina Četković**, programska direktorka u NVO 35mm.

Nakon prikupljanja ponuda za **izradu Platforme za komunikaciju volontera Mreže** i održanih par sastanaka odabrana je najprihvatljivija ponuda, i započeto je s izradom Platforme koja je puštena u rad 2. aprila. Na Platformi je dodata i kategorija COVID-19. Od 30. aprila Unicefu su slati **nedjeljni kratki izvještaji o statističkim podacima** po indikatorima koji su dostignuti u toku mjeseca. Tako je kroz konkretnu aktivnost do 16. oktobra objavljeno **237** tekstova (s **31.379** pregleda). usmjerenih na djecu i adolescente, smjernice za rad s djecom, podršku djeci i podsticanje ličnog razvoja djeteta. Pravna i psihosocijalna podrška su pružene za **250** osoba od kojih su **92** roditelja (**direktna komunikacija sa zaposlenima u UMHCG**). **Ukupan broj članova porodica obuhvaćen podrškom je 817, od čega je 139 djece, dok su pružena 332 pravna savjeta.** U periodu od 15. maja započeli smo s pružanjem psiholoških seansi za 12 djece, mladih osoba do 30 godina i roditelja djece s invaliditetom, a do 15. oktobra **održano je 168** individualnih seansi s djecom, mladim i njihovim roditeljima.

U okviru ove aktivnosti je izrađena publikacija koja se odnosi na [Preporuke za pružanje psihosocijalne pomoći u novonastaloj situaciji izazvanoj pandemijom COVID-19.](#)

Takođe, 15. maja je potpisan ugovor s Milošem Dedićem, koji je imenovan za koordinatora Mreže volontera. U toku juna koordinatorski tim Mreže je izradio nacrt **Pravilnika o radu Mreže i Plan aktivnosti Mreže volontera** koji su finalizovani u toku jula. U toku septembra koordinatorski tim je pratio proces mapiranja potreba mladih i održavao redovnu komunikaciju s članovima Mreže volontera.

Kroz **Pilot aktivnost mapiranja potreba mladih s invaliditetom** u njihovim školama i zajednici u kojoj žive, u toku septembra Mreža volontera je uradila 72 online upitnika s ciljnom grupom uzrasta 15 - 30 godina. U periodu 24 - 26. septembra održan je [Evaluacioni sastanak Mreže volontera](#) u Baru. Za učešće na sastanku se prijavilo 14 srednjoškolaca/ki, koji pohađaju srednje škole u Podgorici, Nikšiću, Beranama, Kolašinu, Herceg Novom i Tivtu, među kojima je bila i djevojka koja je upisala prvu godinu fakulteta.

Teorijska predavanja pratio je praktični dio koji je podrazumijevao radionice, prikazivanje filmova s pratećim diskusijama, vježbe, društvene igre edukativnog karaktera, i rad u grupama. Tokom sastanka poseban akcenat je stavljen na temu: *Modeli pristupa invaliditetu* o kojoj se govorilo i na prethodno održanom [Treningu za vršnjačke edukatore](#). Ostale teme obuhvaćene Sastankom su: *Procjena potreba OSI, Strateško planiranje i Swot analiza* u okviru koje je po grupama ista urađena i za novoosnovanu Mrežu volontera. Trening su otvorile i vodile **Marina Vujačić**, izvršna direktorica UMHCG i **Andela Radovanović**, programska menadžerka u UMHCG.

U toku oktobra smo putem razmjene potpisali četiri **Memoranduma o saradnji sa srednjim školama** i to: Školom za srednje i više stručno obrazovanje „Sergije Stanić“, Srednjom ekonomskom školom „Mirko Vešović“, Ekonomsko - ugostiteljskom školom u Nikšiću i Srednjom mješovitom školom „Ivan Goran Kovačić“ iz Herceg Novog. Kroz ovu aktivnost smo potpisali i 33 ugovora o volonterskom radu.

Pripremljen je i poslat **kvartalni i završni narativni i finansijski izvještaj**, kao i na svaka tri mjeseca zahtjev za uplatu sljedeće rate na osnovu dostavljene tabele finansijskog izvještaja.

PRIME - Professional, Responsible and Inclusive Montenegrin mEdia (Profesionalni, odgovorno i Inkluzivni MEDiji)

U februaru je započela realizacija projekta *Profesionalni, odgovorno i Inkluzivni MEDiji* (**PRIME - Professional, Responsible and Inclusive Montenegrin mEdia**). Projekat realizuju **Galileo production (vodeći aplikant), 35mm, Phiren Amenca, LGBT Forum Progres, 4Life i UMHCG**, dok je Fakultet političkih nauka UCG saradnik na projektu. Projekat se realizuje uz podršku **Evropske komisije**, posredstvom **Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori** kroz konkurs za profesionalizaciju medija za 2018. Realizacija projekta traje 26 mjeseci, a ukupni budžet iznosi 245.567,14€, od čega je iznos od 233.288,78€ doprinos Evropske komisije, a preostala sredstva partneri na projektu potražuju kroz zahtjev za kofinansiranje.

Realizacijom projekta se želi ojačati profesionalna medijska scena u Crnoj Gori kroz održivi doprinos participativnoj demokratiji i procesu evropskih integracija, kroz jačanje inkluzivnog izvještavanja, nezavisnog i istraživačkog novinarstva o EU integracijama, uz isticanje perspektive manjina. Ciljne grupe projekta su žene, LGBTIQ, Romi, osobe s

invaliditetom, (bivši) korisnici psihoaktivnih supstanci, studenti novinarstva, mediji, profesionalci u oblasti medija, građani, posebno mladi, i organizacije civilnog društva.

Aktivnosti projekta obuhvataju: *edukaciju novinara i studenata novinarstva o istraživačkom novinarstvu, ljudskim pravima, EU integracijama, etičkom izvještavanju, digitalnim i novim medijima, interakciji sa publikom; izradu vodiča o odgovornom i inkluzivnom izvještavanju o pristupanju EU i njegovu promociju i prezentaciju; formiranje medijske redakcije za inkluzivno izvještavanje o pristupanju EU i marginalizovanim grupama; izradu i objavljivanje istraživačkih priča; izradu dokumentarnih filmova; medijski festival i završnu konferenciju.*

U martu je u prostorijama UMHCG organizovan sastanak partnera na kom je **potpisan sporazum o saradnji**, a više informacija dostupno je na [linku](#). Do kraja decembra je održano više sastanaka (uživo i onlajn) radi dogovora o sprovođenju projekta: sastanak partnera u vezi s upravljanjem projektom i podjelom zadataka, sastanak s revizorskom kućom VM Kod u vezi s vođenjem finansija i finansijskim izvještavanjem, sastanak u DEU u vezi s komunikacijom, sastanak s evaluatorom, i sastanci na kojima je razgovarano o nabavci opreme, organizaciji treninga o novinarstvu za predstavnike partnerskih organizacija i izradi vodiča za izvještavanje o manjinama za novinare. U julu je partnerima dostavljena finansijska dokumentacija o potrošnji prvog dijela uplaćenih sredstava. Krajem avgusta uplaćena je druga rata sredstava za realizaciju projekta, a u septembru je partnerima dostavljena dodatna dokumentacija za finansijsko izvještavanje. U septembru je održan monitoring sastanak partnera na projektu s Delegacijom EU. Na sastanku je utvrđeno kašnjenje u realizaciji projektnih aktivnosti usljed koronavirusa i date preporuke za revidiranje logičke matrice i vremenskog okvira realizacije aktivnosti.

Prvi **trening na temu etičkog izvještavanja i pričanja priča** (*storytellinga*) održan je 17. i 18. jula u Podgorici. Ispred UMHCG, prisustvovala su Anđela Radovanović, Anđela Miličić i Elmira Redžepagić. Trening je otvoren temom *etičkog novinarstva i važnosti etike u informisanju o manjinama* koju je prezentovala **Milica Đokđurić**, a uz predavanje, pratili su ga konkretni primjeri iz novinarskog iskustva. Druga tema za koju je trenerica bila **Kristina Četković** odnosila se na *ulogu medija u stereotipizaciji, marginalizaciji i getoizaciji vulnerabilnih grupa* i načinima na koje se ovakve pojave mogu izbjeći. Prvog dana treninga, održana su i predavanja na teme *Ostvarivanje informisanja na maternjem jeziku kao osnovno ljudsko pravo na primjeru Vojvodine* i *Odnosi sa medijima u promovisanju vrijednosti i aktivnosti organizacija civilnog sektora* koje je putem Zoom-a držala **prof. dr Dubravka Valić Nedeljković** iz Novog Sada. Drugi dan treninga bavio se temom pričanja priča – osnovnim postulatima, pojmovima, strukturom, uz analizu praktičnih primjera i čestih grešaka u medijskim priložima. Predavač za ovu temu bio je **prof. dr Nikola Vukčević**.

Drugi trening na temu **etičkog novinarstva** održan je 27. oktobra i 3. novembra, kombinovano uživo i putem Zoom platforme. Na prvom dijelu treninga predavačica je bila **prof. dr Nataša Ružić** s **Fakulteta političkih nauka UCG** koja je učesnicima govorila o adekvatnim načinima izvještavanja o manjinskim grupama, u skladu s Kodeksom novinara. Na drugom dijelu treninga predavači su bili **Anđela Radovanović** iz **UMHCG**, **Elvis Beriša** iz **Phiren Amenca**, **Stevan Milivojević** iz **LGBT Foruma Progres** i **Saša Mijović** iz **NVO 4Life**. Oni su učesnicima iz perspektive svojih organizacija pričali o adekvatnom izvještavanju o OSI, Romima, LGBTIQ osobama i (bivšim) korisnicima psihoaktivnih

supstanci. Treningu su ispred UMHCG osim Anđele Radovanović, prisustvovala i Anđela Miličić i Elmira Redžepagić.

Trening na temu **mobilnog novinarstva** održan je 20. i 21. novembra putem Zoom platforme. Trenerica na obuci je bila novinarka **Lamija Alečković**. Ona je učesnike/ce upoznala s načinima korišćenja mobilnog telefona za pripremu reportaža i radom u programu Kinemaster. Učesnici su u okviru treninga imali zadatak da pripreme kadrove i montiraju ih u programu, nakon čega su od trenerice dobili povratne informacije o radu. Treningu su ispred UMHCG prisustvovali Anđela Miličić, Elmira Redžepagić i Željko Miličić.

Trening na temu **istraživačkog novinarstva** održan je 22. i 23. decembra. Trener na obuci je bio nagrađivani istraživački novinar **Mirko Bošković**. Teme koje su obuhvaćene treningom uključivale su načine prikupljanja informacija, zahtjeve za slobodan pristup informacijama, mehanizme pretrage dostupnih baza podataka, uključujući i društvene mreže, kao i uticaj društvenih mreža na javnost. Pored toga, trener je učesnicima dao konkretne instrukcije o načinima vođenja intervjua, razgovora, komunikacije sa sagovornicima i sl. Treningu su prisustvovala Anđela Miličić i Anđela Radovanović.

Planirano je da nakon održavanja svih treninga učesnici urade svoje novinarske priče na teme koje sami odaberu, uz mentorsku podršku **Kristine Četković**.

Do kraja novembra stigla je sva oprema planirana projektom - mobilni telefon, gimbal i stativ, mikrofoni, GoPro kamera, kao i prateća oprema - kablovi, eksterni punjač, eksterna baterija, memorijske kartice.

Mladi za Stvarnu Inkluziju

Realizacija projekta *Mladi za Stvarnu Inkluziju* započeta je 5. novembra 2020. i traje do 4. maja 2021, uz finansijsku podršku **Ministarstva sporta i mladih (MSM)**, odnosno novoformirane **Uprave za sport i mlade**, a odobrena sredstva za njegovu realizaciju iznose 9.961,00€.

Projektom su planirane sljedeće aktivnosti: *mapiranje potreba mladih s invaliditetom od 15 do 30 godina; trening za umrežavanje mladih i vršnjačku podršku; uključivanje mladih s invaliditetom i mladih bez invaliditeta u postojeću Mrežu volontera; dvije psihološke radionice za mlade s invaliditetom i mlade bez invaliditeta; i medijska kampanja.*

Kroz aktivnost *mapiranje potreba mladih s invaliditetom od 15 do 30 godina* izrađen je **upitnik o potrebama mladih s invaliditetom** u njihovim lokalnim zajednicama, preprekama s kojima se suočavaju i mogućim rješenjima ovih izazova, uključujući i dostupnost i pristupačnost postojećih servisa i aktivnosti koje se organizuju u njihovim zajednicama: školama, omladinskim centrima i klubovima od strane lokalnih samouprava i dr. Upitnik je dostavljen MSM na sugestije i komentare, nakon čega je postavljen na platformi vrsnjackapodrska.me i dostupan je [ovdje](#).

Nauči - primijeni - promijeni

Realizacija projekta *Nauči - primijeni - promijeni* započeta je 29. decembra 2020. i traje do 29. septembra 2021. uz finansijsku podršku **Ministarstva prosvjete**, odnosno novoformiranog **Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta**, a odobrena sredstva za njegovu realizaciju iznose 11.955,07€.

Projektom je planirana *akreditacija programa obuke za nastavno osoblje kod Zavoda za školstvo, organizovanje tri radionice za nastavno osoblje nakon akreditovanog Programa, medijska kampanja na društvenim mrežama, savjetovalište za srednjoškolce s invaliditetom.*

Operativno tijelo za sprovođenje Strategije informisanja javnosti o pristupanju Crne Gore EU 2019-2022

Početkom februara smo **Kancelariji za evropske integracije** dostavili **izvještaj o realizovanim aktivnostima UMHCG iz AP za 2019.** (sve aktivnosti UMHCG su realizovane) i prijedlog aktivnosti za AP za 2020. U usvojenom Akcionom planu nalazi se sedam aktivnosti UMHCG, od kojih je pet realizovano, a dvije nijesu realizovane u toku godine, od kojih se jedna odnosi na partnerski projekat PRIME, a druga na Njuzleter u vezi s programima razmjene studenata u okviru EU.

Krajem decembra održan je sastanak OT na kome je predstavljen stepen realizacije Akcionog plana, i dogovreno da se detaljan izvještaj o realizovanim aktivnostima dostavi do kraja januara 2021.

OBUKE O LJUDSKIM PRAVIMA OSI ZA DRŽAVNE SLUŽBENIKE I NAMJEŠTENIKE

Na inicijativu UMHCG **27. januara** u prostorijama Udruženja održan je sastanak s **Danijelom Nedeljković Vukčević**, generalnom direktoricom za državnu upravu u Ministarstvu javne uprave, **Jadrankom Đurković**, pomoćnicom direktorice Uprave za kadrove i **Sonjom Vojinović**, načelnicom Sektora za obuku u Upravi za kadrove. Sastanku, čije su se teme razgovora odnosile na mogućnost organizovanja obuka za državne službenike i namještenike posredstvom MJU i UZK, ali i ostale mogućnosti saradnje i zajedničkih aktivnosti, su ispred UMHCG prisustvovala izvršna direktorica **Marina Vujačić** i programska menadžerka **Andela Radovanović**.

U oktobru je **Marina Vujačić** bila angažovana od strane UZK **na obuci o antidiskriminaciji** namijenjenoj državnim službenicima, i drugih zaposlenima u državnim organima, i organima državne uprave, uključujući i policiju. Pored nje, na obuci je bio angažovan zaštitnik ljudskih prava i sloboda **Siniša Bjeković**. Marina je govorila o diskriminaciji osoba s invaliditetom (ableizmu), s posebnim naglaskom na jednako priznanje pred zakonom, i diskriminaciju u postupcima pred organima, kao i o mjerama izjednačavanja mogućnosti, te razumnim adaptacijama, i pristupačnosti.

NOĆ KNJIGE

Povodom obilježavanja **Svjetskog dana knjige i autorskih prava, 23. aprila**, a u sklopu kampanje povodom obilježavanja **5. maja, Evropskog dana samostalnog života**, odazvali smo se pozivu za učešće na manifestaciji *Noć knjige* i tim povodom organizovali aktivnost [Umjetnici za slobodu i o slobodi](#), u okviru koje su zaposleni UMHCG, pjesnici Književnog kluba „Poenta poetika“ iz Nikšića, volonteri i prijatelji UMHCG snimali recitacije svoje i poezije i proze drugog pjesnika na temu slobode.

DAN ERASMUS+ PROGRAMA

Povodom obilježavanja **Dana Erasmus+ programa**, UMHCG je 15. oktobra organizovalo [Onlajn konferenciju o mogućnostima učešća mladih s invaliditetom u Erasmus+ programu](#). Na [konferenciji](#) je učestvovalo 46 učesnika, a govornici su bili **Andela Radovanović** ispred UMHCG, prof. dr **Irena Orović**, prorektorka **Univerziteta Crne Gore**,

Rina Muhaj iz Nacionalne Erasmus+ kancelarije i Kamil Goungor iz Evropske mreže za samostalni život (ENIL). Ovaj događaj UMHCG je organizovalo u okviru projekta *EU4ME* koji finansira **Evropska unija**, a sprovodi **Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore**, i to kao mjeru *Akcionog plana za 2020. Strategije za informisanje javnosti o pristupanju Crne Gore EU.*

PROGRAM ZA ZAPOŠLJAVANJE I RAZVOJ LJUDSKIH RESURSA

SERVIS ZA ZAPOŠLJAVANJE

Od januara do kraja decembra poslato je **devet preporuka/molbi za zaposlenje** od kojih su **tri preporuke** odobrene (**tri osobe s invaliditetom** su zaposlene na određeno vrijeme), dok na **četiri molbe** nijesmo dobili povratne informacije. Na preostale dvije preporuke smo dobili informaciju da kandidati ne ispunjavaju uslove konkursa. Poslata je jedna preporuka za odrađivanje pripravničkog staža za jednu korisnicu UMHCG, međutim nijesmo dobili odgovor u 2020. Na osnovu preporuke i odrađivanja radne prakse/volontiranja od prošle godine, u decembru su se **dvije OSI** zaposlile na određeno i neodređeno vrijeme.

Što se tiče povezivanja s poslodavcima, **Udruženje je direktno povezalo 13 osoba s invaliditetom**, pri čemu su **dvije osobe s invaliditetom** uspješno prošle proces selekcije i potpisale ugovor o radu na određeno vrijeme, dok ostali nijesu zasnovali radni odnos iz razloga što neki od njih nijesu ispunjavali uslove za zasnivanje radnog odnosa ili zbog nemogućnosti poslodavca da zapošljavaju nove radnike, pa ni OSI zbog pada obima posla koji je nastao usljed pandemije virusa COVID-19.

Poslate su i odobrene tri molbe za oslobađanje od plaćanja troškova različitih kurseva za tri osobe s invaliditetom. Obratio nam se jedan poslodavac koji se bavi krojačkim djelatnostima zbog interesovanja da besplatno obuču korisnike usluga UMHCG za kurs šivenja, pa su **tri OSI** su pohađale pomenuti kurs.

Pristupačan prevoz - rentiranje kombi vozila

Od početka januara 2020. kontaktiralo nas je više osoba koje su se raspitivale za uslugu pristupačnog prevoza. U aprilu i septembru smo imali **zakazana četiri transfera koja su otkazana zbog pandemije virusa COVID-19.** U avgustu smo imali jedan transfer na relaciji Aerodrom Podgorica – Bečići (vrijednost transfera 65,00€ - Suada Sudić). Za istu korisnicu, po istoj cijeni obavljen je povratni transfer u oktobru.

PRESS TO WORK – KLIKNI I PRO(RADI)!

Realizacija projekta je započeta u julu 2019. Od aktivnosti u 2020. realizovane su: *obuka za odnose s javnošću, obuka za marketing, sprovođenje Servisa za zapošljavanje, praćenje zaposlenih OSI i promocija značaja zapošljavanja OSI, medijska kampanja (društvene mreže, portal www.disabilityinfo.me, partnerski medij: TV emisije, pisani i video sadržaji).*

Napredna obuka za rad na računaru završena je 23. januara i ukupno je održano 50 časova. Učesnici projekta su imali priliku da uče o programu **Adobe photoshop**, ovladali su tehnikama selekcija, i korišćenjem alata za rad s bojama, uređivanje teksta pomoću kojih polaznici kursa mogu da kreiraju dizajn za web stranice, reklamni i korporativni materijal,

brošure, magazine, knjige. Takođe, su polaznici stekli znanja o kreiranju web i print dokumenata. U okviru kursa o web dizajnu učesnici su se upoznali i stekli znanja o najpopularnijim CMS-ovima današnjice Joomla-i i Wordpress-u. Stekli su znanja o njihovoj namjeni, o razlici između statičkog i dinamičkog sajta ili web prezentacije. Nakon završene aktivnosti polaznici obuke su popunili evaluacione upitnike i time istakli da su zadovoljni obukom i da im je najkorisniji program koji će im praktično koristiti u daljem radu InDesign.

Obuka za odnose s javnošću je organizovana jednom nedjeljno (utorkom) u trajanju od dva časa počev od 4. februara do 19. maja (ukupno je održano 16 časova od po 45 minuta). Predavač na obuci je bila **Marija Racković**, novinarka, koja ima iskustvo u informatičkim tehnologijama i inovacijama. Učesnici projekta su imali priliku da uče o javnom nastupu, vještinama komunikacije u kompaniji i van nje, TV intervjuima, komunikaciji u kriznim vremenima, organizaciji događaja i poslovnom protokolu. Nakon završene aktivnosti polaznici obuke su popunili evaluacione upitnike i time istakli da su zadovoljni obukom, te da im je najkorisnije predavanje koje će moći praktično da iskoriste u radu bilo ono o javnom nastupu koje je uključivalo i praktični rad.

Obuka za marketing koju je vodila **Sanja Bracanović**, bachelor ekonomije (smjer preduzetništvo) je organizovana jednom nedjeljno (četvrtkom u trajanju od dva časa) počev od 6. februara do 25. maja, a ukupno je održano 18 časova od po 45 minuta. Učesnici projekta su imali priliku da nauče marketing kao filozofiju preduzeća, povezanost pojma marketinga s pojmom prodaje, vrste reklamiranja proizvoda/usluge, razliku između prodajnog i strateškog, kako funkcionišu preduzeća u praksi u cilju poboljšanja prodaje svojih proizvoda i usluga, i uticaj digitalizacije na marketing filozofiju preduzeća. Nakon završene aktivnosti polaznici obuke su popunili evaluacione upitnike i time istakli da su zadovoljni obukom i da im je najkorisnije predavanje koje će moći praktično da iskoriste u radu bilo ono o razlici između prodajnog i strateškog.

Zahtjevi za uključivanje u mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije Zavodu za zapošljavanje 5. februara su poslani za Dalidu Rastoder, Ivana Čovića, Željka Miličića i Marinu Đurović. Učesnici su potpisali ugovor sa ZZZCG za sprovođenje mjera 1 - *Savjetovanje, podsticanje i motivisanje lica s invaliditetom na aktivno traženje zaposlenja*, 2 - *Utvrđivanje preostale radne sposobnosti*, 7 - *Analizu konkretnog radnog mjesta i radnog okruženja lica sa invaliditetom*, 8 - *Izradu plana prilagođavanja radnog mjesta i radnog okruženja za lica s invaliditetom* i 9 - *Izradu plana potrebne opreme i sredstava za rad za lica s invaliditetom na tom radnom mjestu*.

Realizovana je aktivnost **Praćenje zaposlenih OSI i promocija značaja zapošljavanja OSI**. Mentori su pratili rad OSI, odnosno proces rada i bili na raspolaganju za rješavanje različitih situacija. Urađen je Program mentorstva za zaposlene, kao i mjesečni planovi za svakog pojedinačno. Jedan od petoro zaposlenih s kojima je potpisan ugovor o radu 23. decembra je prekinuo svoj radni odnos 10. februara zbog zdravstvenih razloga, dok s jednim zaposlenim nije produžen ugovor nakon njegovog isteka. Takođe je usljed mjera zaštite od COVID-19 učesnicima koji su zaposleni u toku trajanja projekta obezbijedena mogućnost rada od kuće uz onlajn mentorstvo koje nije prekinuto. **Sa svih četvoro novozaposlenih je produžen radni odnos, odnosno data im je prilika da se dalje usavršavaju u UMHCG na period od šest mjeseci (3), odnosno devet mjeseci (1) a krajem godine su opet produženi.**

U okviru medijske kampanje snimljene su **dvije emisije**. Prva emisija se odnosila na uticaj epidemije i virusa COVID-19 na rad i posao OSI. Pozvani su predstavnici Zavoda, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda, Uprava za inspeksijske poslove, odnosno inspekcije rada i zaštite na radu i MRSS: Direktorata za rad. Predstavnici Uprave za inspeksijske poslove i MRSS se nijesu odazvali pozivu, pa su gosti u studiju bili **Marina Vujačić** i zaštitnik ljudskih prava i sloboda **Siniša Bjeković**, dok je **Gracijela Rakonjac** (ZZZCG) imala uključenje (<https://youtu.be/pDIFSSaE3hE>). Druga emisija realizovana je s poslodavcima i njihovim zaposlenim OSI, predstavnicima Zavoda i izvođačem profesionalne rehabilitacije 27. maja i u njoj su učestvovali programska menadžerka UMHCG **Andela Radovanović**, predstavnik ZZZCG **Stanko Laković**, izvršni direktor ZOPT-a **Slaven Ćipranić**, dok su izvršna direktorica Arhimeda **Dejana Ponoš** i njeni zaposleni Andrea Pavićević i Jakov Papić imali uključenje (<https://youtu.be/lAkljpZFIYA>)

Pripremljeni su i donatoru dostavljeni **periodični narativni i finansijski izvještaj**, kao i završni izvještaj s pratećom dokumentacijom, a na zahtjev donatora održavani su i sastanci radi praćenja realizacije projekta.

OSIGURAJ USLOVE SEBI!

Realizacija projekta je započeta u julu 2019. Od aktivnosti u 2020. realizovane su: *izrada i distribucija **Informatora** za poslodavce i OSI o mogućim i neophodnim mjerama i aktivnostima zaštite i zdravlja na radu, smanjenja progresije invalidnosti i rizika od dodatnih tjelesnih i/li mentalnih oštećenja zaposlene OSI, te mjerama afirmativne akcije i motivacije OSI, izrada **internih procedura i mehanizama zaštite i zdravlja na radu** za zaposlene OSI u UMHCG i model takve procedure koji će se ponuditi svim poslodavcima koji imaju zaposlene OSI, **usluge psihologa i radnog terapeuta** za zaposlene OSI i osobe bez invaliditeta, i medijska kampanja koja uključuje aktivnosti promocije na društvenim mrežama i u drugim medijima, redovne najave i izvještavanje o sprovedenim aktivnostima, storytelling video, tekstovi OSI o individualnim iskustvima zaštite i zdravlja na radu, i organizacija okruglog stola.*

Od 1. februara do 31. maja su pružane usluge **grupnih psiholoških seansi** za zaposlene UMHCG, i to dvije grupne seanse za 14 korisnika i po pet individualnih seansi za devet korisnika. U februaru su završene grupne seanse, a individualne seanse u maju.

UMHCG je 28. januara raspisalo [konkurs](#) za pisanje tekstova za OSI o individualnim iskustvima zaštite i zdravlja na radu. Pristigla su četiri teksta od kojih su tri izabrana od strane tročlane Komisije UMHCG i nagrađeni su u iznosu od po 70,00 €.

Tekstovi su dostupni na sljedećim linkovima:

I tekst: [Prikaz stanja zaštite i zdravlja na radu u svijetu i u Crnoj Gori](#), autor **Mojaš Đurović**,

II tekst: [Ergonomija za administrativna radna mjesta](#), autor **Željko Ćvorović**,

III tekst: [Zaštita zdravlja i bezbjednost na radu](#), autorka **Andrijana Lalović**.

Zaposleni UMHCG su 4. februara pohađali **obuku za osposobljavanje za bezbjedan rad zaposlenih kod poslodavca** kako bi se upoznali sa svim vrstama opasnosti na poslovima na koje su rapoređeni/e i konkretnim mjerama za zaštitu i zdravlje na radu, koje su potrebne radi otklanjanja opasnosti po život, odnosno oštećenje zdravlja. Predavač na obuci je bio **Željko Ćvorović**, predstavnik ZOPT-a, dok je 17. juna pet zaposlenih UMHCG pohađalo obuku za pružanje prve pomoći kod istog predavača. Kroz ovu obuku upoznali su

se s pravilima ponašanja kada se desi neželjeni događaj, kao i metodama za pružanje prve pomoći.

Predstavnici ZOPT-a su izradili **interne procedure i mehanizme zaštite i zdravlja na radu za zaposlene OSI u UMHCG**, i to: *Akt o procjeni rizika, Pravilnik o zaštiti i zdravlju na radu, Program o osposobljavanju za bezbjedan rad zaposlenih, evidenciju iz oblasti zaštite i zdravlja na radu*. Pomenuta dokumenta sadrže mjere zaštite i zdravlja na radu i način njihovog sprovođenja, prava, obaveze i odgovornosti svih zaposlenih; način osposobljavanja i provjere osposobljenosti zaposlenih za bezbjedan rad i korišćenja sredstava i opreme lične zaštite na radu.

Sastanak s radnim terapeutom i tehnologom rada iz ZOPT-a zbog prilagođavanja radnog mjesta i uslova rada za zaposlenog Ivana Čovića je održan 31. januara. Date su preporuke kako mu obezbijediti osnovne uslove rada radi poboljšanja efikasnosti.

U toku februara su održana dva sastanka s predstavnicima ZOPT-a radi sprovođenja mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije za deset zaposlenih UMHCG. Na sastanku su prisustvovala izvršna direktorica **Marina Vujačić** i asistentkinja na projektu **Aleksandra Pavićević**. Za šest zaposlenih UMHCG je pruženo savjetovanje iz oblasti lične prilagođenosti, prilagođavanja posla, kao i aktivnosti iz oblasti zaštite i zdravlja na radu.

U toku izvođenja **mjere 12 - Praćenje lica sa invaliditetom na konkretnom radnom mjestu** za šest zaposlenih UMHCG, izvođač profesionalne rehabilitacije je utvrdio da postoje prepreke koje je potrebno savladati i omogućiti pojedincu i njegovom radnom okruženju specifičnu pomoć prilikom razrješavanja prepreka u radnoj sredini i međusobnim odnosima. U skladu s navedenim, predloženo je da se u daljem procesu sprovedu mjere **7 - Analiza konkretnog radnog mjesta i radnog okruženja lica sa invaliditetom**, **8 - Izrada plana prilagođavanja radnog mjesta i radnog okruženja za lica sa invaliditetom**, i **9 - Izrada plana potrebne opreme i sredstava za rad za lica sa invaliditetom na tom radnom mjestu** za pet zaposlenih. U vezi s tim smo poslali ZZZCG zahtjeve radi sprovođenja pomenutih mjera, a sve u cilju da se zaposleni s invaliditetom na odgovarajući način osposobe za rad, zadrže zaposlenje i u njemu napreduju.

Pored ovih mjera takođe je utvrđeno da je potrebno da se sprovodi i mjera **10 - Osposobljavanje za rad na konkretnom radnom mjestu** od strane izvođača profesionalne rehabilitacije, a u saradnji s poslodavcem, i to za dvije zaposlene, što će se organizovati u daljoj saradnji sa ZOPT-om. **Mjera 12** za svih šest zaposlenih i to u dijelu savjetovanja iz oblasti lične prilagođenosti, prilagođavanja posla, kao i aktivnosti iz oblasti zaštite i zdravlja na radu sprovođenja je i dalje tokom godine. Što se tiče ostalih četvoro zaposlenih koji su po prvi put uključeni u mjere profesionalne rehabilitacije, troje njih je završilo **mjeru 1 - Savjetovanje, podsticanje i motivisanje lica s invaliditetom na aktivno traženje zaposlenja**, i **mjeru 2 - Utvrđivanje preostale radne sposobnosti** i predloženo je da se u daljem procesu sprovedu mjere **8, 9 i mjera 12**, stoga smo poslali ZZZCG zahtjeve radi sprovođenja pomenutih mjera, dok su mjere stopirane za četvrtog zaposlenog nakon što mu nije produžen ugovor o radu, odnosno nije potpisan novi ugovor nakon isteka prvobitnog koji je trajao do 23. maja.

Izrađen je [Informator za poslodavce i OSI o mjerama i aktivnostima zaštite i zdravlja na radu](#) s ciljem da se, kroz pregled najvažnijih nacionalnih garancija u ovoj oblasti, analizom domaćeg i međunarodnog pravnog okvira i u krajnjem stanja u praksi, istaknu obaveze i mogućnosti, ali i pozitivni, i negativni primjeri u crnogorskoj normativi i praksi, kada je u pitanju stvaranje adekvatnih uslova za obavljanje radnih zadataka i

poslova OSI na konkretnom radnom mjestu s posebnim naglaskom na zaštitu i zdravlje na radu za OSI. Informator sadrži pravni i institucionalni okvir, obavezne i dodatne mjere zaštite i zdravlja na radu, obaveze poslodavaca i obaveze zaposlenih u tom procesu. **40 primjeraka Informatora** je dostavljeno predstavniku ZZZCG **Stanku Lakoviću**, na lični zahtjev, kako bi isti distribuirao područnim jedinicama Zavoda, dok će i elektronsku verziju poslati poslodavcima koji zapošljavaju OSI u skladu sa Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom, odnosno onima koji ostvaruju subvencije propisane Zakonom.

Prvobitno planirani **okrugli sto**, zbog mjera koje su stupile na snagu usljed izbijanja pandemije COVID-19, umjesto u martu organizovan je 26. juna, pod nazivom [Zaštita i zdravlje na radu osoba s invaliditetom](#). U uvodnom dijelu se, osim direktorice UMHCG **Marine Vujačić**, obratio **Kemal Purišić, ministar rada i socijalnog staranja, Milena Krsmanović, savjetnica u instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Slaven Ćipranić, direktor ZOPT-a**, dok su u panelu govorili: **Danijela Šuković**, načelnica Direkcije za poslove zaštite i zdravlja na radu u **Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Stanko Laković**, samostalni savjetnik **I Fonda za profesionalnu rehabilitaciju** u Zavodu za zapošljavanje Crne Gore, i **Zlatko Popović, inspektor rada I za oblast zaštite i zdravlja na radu – koordinator za grupu poslova za oblast zaštite i zdravlja na radu u Odsjeku za inspekciju rada**. Panelom je fasilitirala **Andela Radovanović**, programska menadžerka UMHCG. Na događaju su prisustvovala 52 predstavnika: Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva finansija, Ministarstva za ljudska i manjinska prava, ZZZCG, obrazovnih institucija, Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, predstavnika Fonda PIO, predstavnika Privredne komore i Unije poslodavaca CG, predstavnika NVO, političkih partija, poslodavci, kao i predstavnici izvođača profesionalne rehabilitacije. Zaključeno je da iako zakonski okvir načelno garantuje posebnu zaštitu na radu zaposlenih osoba s invaliditetom (OSI), nedostaju posebno propisane mjere i aktivnosti u praksi koje će osigurati da zaštita i zdravlje na radu uvijek budu neizostavni segment rada svake osobe s invaliditetom, te da je neophodan individualizovani pristup svakoj osobi s invaliditetom na konkretnom radnom mjestu, kako bi joj bile obezbijeđene mjere zaštite i zdravlja na radu. Informator je promovisan na okruglom stolu i podijeljen učesnicima koji su prisustvovali, a njegov sadržaj je pozitivno ocijenjen od strane MRSS-a. Takođe je snimljen i [storytelling](#).

Povodom 26. aprila, [Svjetskog dana zaštite i zdravlja na radu](#) UMHCG je objavilo saopštenje u kojem je istaklo važnost mjera zaštite i zdravlja na radu u situaciji virusa COVID-19, i pozvalo na saradnju i akciju državu, poslodavce i radnike u cilju obezbjeđivanja dostojanstvenih i bezbjednih uslova rada, zaštite i zdravlja na radu za zaposlene OSI.

UMHGC je izradilo uputstvo o obaveznim mjerama zaštite i zdravlja na radu za zaposlene UMHCG u toku pandemije COVID-19 koje se primjenjuju od 4. maja od kada zaposleni UMHCG opet rade u kancelarijama.

Iako je prvobitno po ugovoru projekat trajao do 30. marta zbog novonastalih okolnosti usljed COVID-19, UMHCG je 13. marta, pa opet 3. aprila, poslalo molbu Ministarstvu rada i socijalnog staranja za produženje roka realizacije projekta do 30. aprila, odnosno u drugoj molbi do 31. jula MRSS je putem mejla odobrilo rok realizacije projekta.

MRSS 20. jula dostavljeni su predlozi komentara kao doprinos UMHCG u izradi izmjena i dopuna *Pravilnika o načinu i postupku procjene rizika na radnom mjestu* i

Pravilnika o mjerama zaštite na radnom mjestu, sve u cilju kako bi se obezbijedili adekvatni uslovi za zaštitu i zdravlja na radu za OSI.

Projekat je uspješno završen u ugovorenom roku, a detaljan **finansijski i završni narativni izvještaj** s pratećom dokumentacijom donatoru je dostavljen 28. jula.

OBUKE za zaposlene UMHCG

Po izrađenom Programu obuka za zaposlene UMHCG planirane su: *internet i napredna obuka za rad na računaru, poslovna komunikacija; Microsoft Office Paket: Excel, Word, Power Point; pisanje projekata uključujući projekte za EU fondove; kurs stranih jezika; PR obuka, javni nastupi, izrada vizuala, društvene mreže; obuka za upravljanje vremenom; lobiranje i pregovaranje; obuka o upravnom postupku, sporu, koja bi podrazumijevala pisanje tužbi, žalbi; strateško planiranje.*

Tako je obuka za pisanje projekata održana u periodu **od 22. do 24. januara** u prostorijama UMHCG-a, gdje su zaposleni sticali znanja i vještine za osmišljavanje i pisanje projekata. Obuku je održala Marina Vujačić, a nakon njenog održavanja zaposleni su, podijeljeni u grupama, nastavili razvijati projektne ideje.

Na osnovu molbi upućenih drugim organizacijama/firmama odobrene su i dvije molbe za pohađanje kurseva jezika i računovodstva za zaposlene.

Prva regionalna tematska laboratorija za mlade Policy Lab

Na poziv za delegiranje predstavnika/ca u *Laboratoriji omladinske politike za mlade* (Youth Policy lab-u) koju je formirao **Regionalni savjet za saradnju (RCC)**, a koja ima za cilj da na regionalnom nivou promišlja omladinsku politiku i rješava ključne probleme za mlade, kao i da mladi ravnopravno učestvuju s kreatorima politike, po prijavi UMHCG izabrana je **Aleksandra Pavićević**, koordinatorica Servisa za zapošljavanje. Aleksandra, je pohađala obuku Regionalnog bazena eksperata za laboratorijsku metodologiju omladinske politike koja je održana 1. decembra.

Kick Off - Prva regionalna tematska omladinska laboratorija je održan 14. i 15. decembra, a imala je za cilj da stimuliše dijalog između kreatora politike i mladih, na kojima su pružene ključne pozadinske informacije o nezaposlenosti mladih, zajedno su razmotrena glavna pitanja nezaposlenosti i dogovorene su ključne regionalne preporuke koje će kasnije biti sprovedene tokom procesa. Na kraju događaja, Aleksandra je dobila priliku da u okviru završnih riječi, da osvrt na cijeli događaj i ukaže na prepreke s kojima se suočavaju mladi s invaliditetom prilikom zapošljavanja.

PROGRAM ZA SAMOSTALNI ŽIVOT

Evropski dan samostalnog života

UMHCG je i ove godine obilježilo **5. maj – Evropski dan samostalnog života**. Imajući u vidu aktuelnu situaciju u državi izazvanu epidemijom koronavirusa, datum je obilježen **onlajn konferencijom i medijskom kampanjom**.

Konferencija je organizovana putem Zoom aplikacije, uz prenos uživo na Fejsbuk stranici Udruženja i obuhvatila je dva panela od po četiri učesnika. Na prvom panelu na temu *Garancije prava na slobodu OSI* govorili su **Marina Vujačić**, izvršna direktorica UMHCG, **Siniša Bjeković**, zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, **Vladimir Ćuk**,

izvršni direktor Međunarodne alijanse OSI (International Disability Alliance – IDA) - video snimak, i **Anjet Lanting**, savjetnica za ljudska prava UN sistema u Crnoj Gori, dok su u drugom panelu na temu *Deinstitucionalizacija kao preduslov samostalnog života* govorili **Anđela Radovanović**, programska menadžerka UMHCG, **Amela Jarović Orahovac**, samostalna savjetnica u Direktoratu za socijalno staranje i dječju zaštitu (Ministarstvo rada i socijalnog staranja), **Kapka Panajotova** (Kapka Panayotova), Evropska mreža za samostalni život (European Network on Independent Living – ENIL) i **Milan Švereпа** (Milan Šveřepa), direktor Evropskog udruženje za inkluziju (Inclusion Europe). Konferencija je imala domet preko 6000, broj pregleda je veći od 3500, uz 50 komentara i više od 70 reakcija. O konferenciji i kampanji je u medijima objavljeno 35 tekstova, uključujući četiri teksta na engleskom jeziku.

Medijska kampanja je obuhvatila objavljivanje fotografija članova i zaposlenih u UMHCG, ali i volontera i prijatelja Udruženja s porukom onoga što *SLOBODA* znači za njih, jer je tema ovogodišnjeg Evropskog dana samostalnog života, a koja je izabrana od strane ENIL-a, bila upravo *sloboda*. Takođe, objavljeni su tekstovi na temu slobode na portalu DisabilityINFO, kao i titlovani audio snimci u kojima su zaposleni UMHCG, članovi Književnog kluba „Poenta poetika“, volonteri i prijatelji UMHCG govorili poeziju i prozu na temu slobode. Namjera je bila da se podigne svijest društva o tome koliko je sloboda važna tema za sve građane jednako i da je samostalni život moguć i mora biti dostižan i za osobe s invaliditetom.

Ovaj događaj UMHCG je organizovalo i u susret Danu Evrope, 9. maju, u sklopu projekta *EU4ME* koji finansira **Evropska unija**, a sprovodi **Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore**, i to kao mjeru *Akcionog plana za 2020. Strategije za informisanje javnosti o pristupanju Crne Gore EU*.

Usluga personalne asistencije – Glavni grad i Crveni krst

Usluge personalne asistencije za dvije korisnice usluga nastavljene su i u 2020.

Na inicijativu UMHCG održan je sastanak s predstavnicima Crvenog krsta i Glavnog grada na kome je ispred Crvenog krsta prisustvovala **Milica Kovačević**, direktorica, a ispred Glavnog grada **Ivan Terzić**, sekretar za socijalno staranje i **Ivana Vučinić**, zamjenica sekretara dok su ispred UMHCG prisustvovala **Marina Vujačić** i **Nada Bošković**. Tema sastanka je bila neadekvatan naziv servisa koji se sprovodi, (Usluga personalne asistencije) jer se kroz ovu uslugu, osim personalne asistencije, u praksi sprovode i drugi servisi kao što su servis geronto domaćice, pomoć u kući, usluga prevodioca za znakovni jezik itd. Na sastanku je postignut dogovor da se za sledeću godinu promijeni naziv servisa ako se žele pružati kroz njega sve ove usluge ili da ostane servis personalne asistencije kroz koji će se pružati isključivo ta usluga.

Sastanak s predstavnicima Crvenog krsta i Sekretarijata za socijalno staranje u vezi s nastavkom usluge podrške u zajednici za OSI održan je i u decembru. Na sastanku je dogovoreno da se nastavi pružanje usluge za dvije dosadašnje korisnice i dodatno za još jednu korisnicu usluga **S. B.**

ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE – PERSONALNI ASISTENTI „JAVNI RAD“

Projektom je obezbijeđeno angažovanje četiri personalna asistenta na period od četiri mjeseca, a usluga je pružana na teritoriji Nikšića, Bijelog Polja i Podgorice. Projekat je

uspješno završen u ugovorenom roku, a detaljan **završni narativni izvještaj** donatoru je dostavljen 20. oktobra.

Mobilni timovi

Nastavljena je realizacija aktivnosti *Mobilnog tima - medijacija u zajednici* za OSI i u 2020. Za 19 korisnika UMHCG koji su kontinuirano bili uključeni u aktivnosti mobilnog tima, pružane su usluge fizioterapeuta, psihološke podrške, pomoći u hrani i higijeni, i jednokratnoj novčanoj pomoći za korisnike koji su izrazili potrebu za tom vrstom podrške. U periodu od 16. marta do kraja decembra, Crvenom krstu je upućeno i petoro novih korisnika usluga, V. Š. N. Ć. V. I. - dva puta, i N. K. i Ž.P. zbog dobijanja pomoći u paketima hrane i higijene za vrijeme trajanja mjera koje je donijelo NKT u vrijeme trajanja epidemije COVID-19 kojima su dodijeljeni paketi.

Za korisnika usluga V. Š. započeta je koordinacija zbog ekonomskog i fizičkog nasilja u porodici. Dogovoreno je da službenici Crvenog krsta i Centra za socijalni rad pođu u posjetu porodici i utvrde činjenično stanje, što su oni i učinili, dok je predloženo da se zajednički sastanak službenika Crvenog krsta s korisnikom održi u prostorijama UMHCG, u narednom periodu. Korisnik je u MUP-u produžio boravak u Crnoj Gori, i prikupio dokumentaciju o dosadašnjem stečenom obrazovanju. U toku je komunikacija sa srednjom školom "Ivan Uskoković" u vezi s priznavanjem dosadašnjeg stepena obrazovanja kao i s licenciranim organizatorima obrazovanja odraslih u vezi s nastavkom daljeg obrazovanja.

ZA MLADE S INVALIDITETOM, BEZ BARIJERA!

Realizacija projekta je započeta u martu 2019. Preostale aktivnosti u 2020. bile su: *nabavka psa vodiča pomagača kao i emitovanje emisije studijskog karaktera*. Korisnik usluga **Andrija Samardžić** je u dogovoru sa Centrom „Silver“ otputovao u Zagreb (Hrvatska) **7. januara**, zbog obuke i prenosa psa vodiča, koja je završena u prvoj sedmici februara nakon dolaska kući i boravka u Crnoj Gori.

Reflektor, emisija studijskog karaktera TV Vijesti je emitovana **4. februara** na temu *deinstitutionalizacije i servisa podrške*. Gosti u emisiji bili su: **Marina Vujačić**, izvršna direktorica UMHCG, **Andrija Samardžić**, korisnik usluge psa vodiča, **Minja Orlić**, instruktorka u Centru za rehabilitaciju „Silver“ iz Zagreba i **Milena Krsmanović**, savjetnica u instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda.

Projekat se završio 31. januara i sve aktivnosti su uspješno realizovane, a detaljan **finansijski i narativni izvještaj** donatoru je predat 19. februara.

PONOSITI, RAVNOPRAVNI, UKLJUČENI!

Realizacija projekta je započeta u septembru 2019. Od aktivnosti u 2020. realizovane su: *dobijanje licence za uslugu personalne asistencije, pružanje usluge personalne asistencije za pet OSI u trajnju od pet mjeseci, nabavka opreme za prilagođavanje vozila za polaganje vozačkog ispita za OSI, prevoz od vrata do vrata za OSI, organizacija radionice o Konvenciji UN o pravima osoba s invaliditetom, istraživanje o primjeni preporuka Komiteta UN za prava osoba s invaliditetom u odnosu na član 19 Konvencije UN o pravima osoba s invaliditetom i medijska kampanja*.

Dokumentacija za **licenciranje** je prikupljena već u decembru 2019, a po objavi izmijenjenog *Pravilnika o bližim uslovima za izdavanje, obnavljanje, suspenziju i oduzimanje licence za obavljanje djelatnosti socijalne i dječje zaštite* predat je i zahtjev sa svom

pratećom dokumentacijom 16. januara. Članovi komisije MRSS (Goran Kušević, Vesna Cimbalević, Ivana Šuković i Maja Ajanović) su 7. februara posjetili prostorije UMHCG u cilju provjere stručnih i prostornih kapaciteta za pružanjem usluge, kao i radi provjere predate dokumentacije. Na sastanku je sugerisano da se izmijene djelovi *Programa pružanja usluge personalne asistencije*, nakon čije izmjene je Program poslat Ministarstvu. Licenca je izdata na 25. februar na period od šest godina, a [ministar Kemal Purišić je licencu svečano uručio](#) 6. marta u prostorijama UMHCG.

Od početka februara, pa do kraja avgusta, trajala je **usluga personalne asistencije** za pet OSI koji su već u 2019. prošli kroz trening o personalnoj asistenciji sa svojim asistentima. U tu svrhu, s njima je održan sastanak 30. januara radi dogovora o mjesečnom izvještavanju i pisanju nedeljnih planova rada, kao i ostalih detalja i pitanja u vezi s uslugom. Asistenti su počeli s radom 1. februara, a projektom je bilo planirano pružanje usluge do 30. juna, s mogućnošću produženja angažmana, u slučaju odobrenja dodatnih sredstava. Međutim, većina asistenata je polovinom marta obustavila rad nakon propisivanja preventivnih mjera nastalih usljed COVID-19, a iz razloga zaštite kako njihovog, tako i zdravlja korisnika. Ovi asistenti su po isteku mjera nastavili s odrađivanjem neodrađenih sati PA, zbog čega je potpisan Anex ugovora.

Nabavka opreme za prilagođavanje vozila za polaganje vozačkog ispita za osobe s invaliditetom je realizovana, kao finansijski doprinos projektu *SaOBRAĆAJ mi se*, kroz koji je započeta realizacija ove aktivnosti, a finansijska sredstva iz ovog projekta služila kao doprinos ukupnom trošku.

Prevoz od vrata do vrata za OSI je trajao šest mjeseci, od početka februara do kraja jula u predviđenom vremenskom okviru, a uslugu je koristilo ukupno 18 OSI.

Treći dan obuke o sprovođenju **istraživanja o primjeni preporuka Komiteta UN za prava osoba s invaliditetom u odnosu na član 19 Konvencije**, održan je **21. januara** u Podgorici, u prostorijama UMHCG. Obuka je okupila 13 učesnika iz tima UMHCG i ona je planirana kao jedna od podaktivnosti projekta, po čijem se završetku pristupilo pripremama za sprovođenje istraživanja. U okviru desk istraživanja se radilo na analizi dokumenata u ovoj oblasti, kao i sprovođenju upitnika s OSI i članovima njihovih porodica. Pored toga, urađeno je pet fokus grupa u pet crnogorskih gradova (Cetinje, Ulcinj, Pljevlja, Nikšić i Podgorica) na kojima je učestvovao ukupno 41 predstavnik institucija/organizacija/OSI. Kada je riječ o planiranih pet intervju s predstavnicima nadležnih institucija imajući u vidu situaciju izazvanu koronavirusom, pitanja koja su planirana za intervju su poslata putem mejla lokalnim samoupravama u nekoliko crnogorskih gradova, a na koja su odgovori stigli iz opština Žabljak, Kolašin, Herceg Novi, Bar i Kotor. Rezultati [istraživanja](#) su sistematizovani i objavljeni u posebnom dokumentu, s izrađenim preporukama za unaprjeđenje primjene preporuka Komiteta do predaje narednog izvještaja o sprovođenju Konvencije koji je planiran 2023.

Takođe, u martu je urađen dizajn za **Konvenciju UN o pravima OSI** sa zvaničnim crnogorskim prevodom, koji sadrži i amandmane UMHCG na kraju teksta, a koji se odnose na predlog prevoda određenih termina ili ukazivanju na greške koje postoje u zvaničnom prevodu teksta Zakona o ratifikaciji Konvencije. Konvencija je odštampana u 500 primjeraka i distribuirana je na Jednodnevnoj radionici o Konvenciji UN o pravima OSI, ali i na drugim događajima UMHCG. Elektronska verzija Konvencije je dostupna na sajtu UMHCG.

Organizacija jednodnevne **radionice o Konvenciji UN o pravima OSI** je bila planirana za mart, ali zbog preventivnih mjera nastalih usljed COVID-19 koje su se sprovodile u državi održana je 23. juna u Nikšiću, i okupila je **16 učesnika**. Treneri su bili **Marina Vujačić i Milenko Vojičić**.

Pripremano je i donatoru dostavljano **redovno kvartalno, kao i završno izvještavanje** s pratećom dokumentacijom. Zbog uticaja COVID-19 virusa nakon odobrene molbe prolongirane su aktivnosti koje se nijesu mogle realizovati u prvobitnim rokovima.

SAMOSTALNOST JE IZBOR! - GLAVNI GRAD PODGORICA

Realizacija projekta je započeta u oktobru 2019. Od aktivnosti u 2020. nastavljena je realizacija **Škole samostalnog života za OSI**. Treće predavanje održano je 17. januara u novim prostorijama UMHCG. Treneri su bili Goran Macanović i Marina Vujačić. Teme o kojima se govorilo na predavanju su: *Zakoni kao zaštitnici prava i/ili zakoni diskriminatori i Lingvistička stigmatizacija i invaliditet u očima medija*. Četvrto predavanje je održano 30. januara, a trenerica je bila Anđela Radovanović, koja je govorila u okviru teme *Kreativnost, invaliditet i uspjeh*. Nakon petog predavanja na kojem je trenerica bila Marina Vujačić koja je govorila na temu *Personalna asistencija – ključ samostalnog života* 14. februara učesnicima su dodijeljeni sertifikati o uspješno završenoj školi.

U okviru aktivnosti **Individualne psihološke seanse** za pet mladih s invaliditetom, pruženo je ukupno 50 seansi, odnosno 10 seansi po korisniku.

U okviru aktivnosti **Konkurs za najbolje tekstove o samostalnom životu** polaznici Škole samostalnog života su imali priliku da učestvuju i da pošalju svoje eseje na pomenutu temu. Na konkurs, koji je trajao od 30. januara do 13. februara, pristigla su četiri teksta, pa je jednoglasnom odlukom članova Komisije UMHCG novčana nagrada podijeljena za sva četiri teksta, iako je projektom prvobitno planiran novac za tri nagrade, i to za prva tri mjesta u novčanom iznosu od 70,00€ i za četvrto mjesto novčani iznos od 60,00€. Priznanja i novčane nagrade su dodijeljene 17. februara u prostorijama UMHCG. Fotografije su objavljene na fejsbuk stranici. Tri prva teksta su objavljeni na portalu DisabilityINFO.me: <https://bit.ly/2VHVyL0>, <https://bit.ly/2IdRQA>, <https://bit.ly/2TAJUP8>

21. februara smo **Glavnom gradu Podgorica** uputili Molbu o produženju trajanja projekta i dodavanju nove aktivnosti *Personalna asistencija za dvoje korisnika u trajanju od dva mjeseca*, zbog preostalih neutrošenih novčanih sredstava u iznosu od **1,245.41€**. Saglasnost za realizaciju ove aktivnosti smo dobili 16. marta putem mejla, dok je 30. marta potpisan aneks ugovora za produženje trajanja projekta. Početkom aprila su kontaktirani korisnici kojima je potrebna personalna asistencija i PA je obezbijeđena za korisnike V. V. i M. V. na dva mjeseca.

Projekat se završio 22. aprila, sve aktivnosti su realizovane, a detaljan **finansijski i narativni izvještaj** s pratećom dokumentacijom donatoru je dostavljen 20. maja na arhivi Glavnog grada i poslat je putem mejla.

PRISTUPAČNIM PREVOZOM DO PROMJENA - ACCESSIBLE DRIVE (FOR) THE CHANGE

Nakon slanja dopunske dokumentacije Izjave o pravnom statusu (LEF), Finansijskog identifikacionog obrasca (FIF), informacije o zaradama lica koja će biti angažovana na projektu i određene korekcije budžeta projekat je odobren od strane Direktorata za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći (CFCU)

Realizacija dvogodišnjeg projekta je počela 2. marta, a projekat se realizuje u partnerstvu s **Glavnim gradom Podgorica** i **Zavodom za socijalnu i dječju zaštitu** u okviru grant šeme "Podrška pružanju usluga socijalne i dječje zaštite" i obuhvata aktivnosti: *kupovina vozila za prevoz od vrata do vrata, izrada baze podataka o korisnicima usluge, izrada aplikacije za poručivanje vožnji, izrada protokola o pružanju usluge prevoza, pružanje usluge prevoza od vrata do vrata, analiza servisa koji se pružaju OSI s preporukama za unaprjeđenje, inicijativa za izmjenu pravilnika u oblasti pružanja usluga za OSI, izrada predloga novih pravilnika, izrada i akreditacija programa obuke za radnike u oblasti socijalne i dječje zaštite na temu pružanja socijalno-edukativnih usluga, organizacija seta treninga za stručne radnike u oblasti socijalne i dječje zaštite: opšte teme iz oblasti invaliditeta, trening o personalnoj asistenciji i trening o pružanju socijalno-edukativnih usluga i pružanje usluge personalne asistencije za OSI.*

Ukupna vrijednost projekta je 251.981,20€, a od donatora je odobren iznos od 200.000€ uz mogućnost kofinansiranja. Prva rata u iznosu od 123.042,98€ je od strane donatora uplaćena je 13. marta, a istog mjeseca je podnesen i zahtjev za kofinansiranje preostalog dijela sredstava uz prateću dokumentaciju **Ministarstvu javne uprave**. Nakon dopune dokumentacije sredstva su u skladu s objavljenom Odlukom od 23. aprila odobrena u punom iznosu od 51.981,20€, a uplaćena su 12. maja.

Prvi sastanak sa projektnim partnerima je održan 25. februara u kancelarijama UMHCG. Sastanku su prisustvovala **Marina Vujačić**, **Milenko Vojičić**, **Anđela Radovanović** i **Milica Marđokić** ispred UMHCG, **Branka Knežević** i **Jasna Rakočević** ispred Glavnog grada Podgorica i **Ružica Stanković** ispred Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu.

Takođe, 3. marta je održan *konsultativni sastanak s revizorima iz firme VM KOD* u vezi s prikupljanjem projektne dokumentacije i pravilnim vođenjem finansija projekta.

[Konferencija za medije](#) povodom najave projekta je održana **6. marta** u prostorijama UMHCG. Na presu su govorili **Marina Vujačić**, izvršna direktorica UMHCG, **dr Ivan Vuković**, gradonačelnik Glavnog grada Podgorica i **Ružica Stanković**, samostalna savjetnica u Zavodu za socijalnu i dječju zaštitu.

Izrađen je i dopunjavan vizuelni identitet projekta tokom cijele godine, logo projekta, osnovni baneri, kao i baneri pojedinačnih aktivnosti. U martu i maju su organizovane dvije implementacione radionice za sve nosioce i partnere projekata u okviru ove grant šeme.

Protokol za pružanje usluge prevoza od vrata do vrata razvijen je i usaglašen s Glavnim gradom, a njegova dopuna je izvršena u septembru, nakon izrade aplikacije za naručivanje usluge prevoza.

U UMHCG je formirana komisija za pripremu i sprovođenje postupaka javnih nabavki, a prva tenderska dokumentacija odnosila se na nabavku pristupačnih vozila. Komisija za ocjenu i vrednovanje ponuda za nabavku pristupačnih vozila sastala se 4. avgusta (odmah po završetku tendera) u sastavu **Milenko Vojičić** – koordinator projekta i predsjednik Komisije, **Ivan Terzić** - sekretar Sekretarijata za socijalno staranje u Glavnom gradu Podgorica, **Milica Marđokić** – koordinatorica servisa podrške u UMHCG, **Ivana Kaljević** (kasnije je imenovana **Maja Aleksić**) – finansijska menadžerka UMHCG, **Anđela Radovanović** – programska menadžerka UMHCG i **Bojan Đorović** - administrativni asistent UMHCG. Komisija je odlučila da za nabavku pristupačnih vozila angažuje Kov-car doo, s kojima je istog dana potpisan ugovor, s rokom isporuke od 90 dana. Registrovana

vozila su UMHCG dostavljena 16. decembra. Takođe, vozila su osigurana kasko osiguranjem 21. decembra.

Komisija za ocjenu i vrednovanje ponuda za *organizaciju i realizaciju prevoza od vrata do vrata za OSI* se sastala 3. novembra (po sprovedenom javnom pozivu), a odlučila je da za pružanje usluge prevoza angažuje City Taxi doo. S obzirom na to da je dostava vozila bila kasnija nego što je najavljeno, isplanirano je pružanje usluge vozilima koje UMHCG već posjeduje, a s korišćenjem novih vozila se počelo 22. decembra, kada su vozila bila registrovana, osigurana, brendirana i sl.

Po Javnom *pozivu za iskazivanje interesovanja za organizaciju treninga za stručne radnike/ce na teritoriji Crne Gore* i dostavljenim tenderskim paketima od strane zainteresovanih firmi Komisija u UMHCG (bez predstavnika partnera) je odlučila da za organizaciju treninga angažuje Mirros travel agency. Prvi **Trening na opšte teme iz oblasti ljudskih prava djece s invaliditetom i osoba s invaliditetom** je održan u periodu od 28. do 31. jula, u Baru. Trening je okupio 15 stručnih radnika/ca u oblasti socijalne i dječje zaštite. Treneri su bili Marina Vujačić, Milenko Vojičić i Goran Macanović.

Drugi **Trening o personalnoj asistenciji za stručne radnike/ce i saradnike/ce** je održan u periodu od 15. do 17. decembra, u Kolašinu. Trening je okupio 18 stručnih radnika/ca i potencijalnih saradnika/ca u oblasti socijalne i dječje zaštite. Treneri su bili Marina Vujačić, Milenko Vojičić, Goran Macanović i Samir Guberenić.

U maju se počelo **s izradom baze potencijalnih korisnika usluge prevoza od vrata do vrata**. Sastavljena je lista potencijalnih korisnika iz baze UMHCG, a takođe je kreiran i objavljivan online [upitnik za nove korisnike](#), a čijim popunjavanjem korisnici postaju članovi baze. Nakon prikupljanja četiri ponude od različitih firmi za izradu **aplikacije za poručivanje besplatnog prevoza** (Arhimed, Brain media, Fleka, Bild studio), ugovor je potpisan s firmom Bild studio. Naručivanje prevoza je urađeno kao posebna kategorija na već postojećoj aplikaciji za pristupačan prevoz u vlasništvu UMHCG. Aplikacija je ažurirana i puštena u promet 2. septembra. Takođe, dogovoreno je sponzorstvo od Telekomu za slanje proruka potvrde rezervacije korisnicima, čime je obezbijeđeno pokrivanje troškova za ovu svrhu. Ova aplikacija je povezana s dispečerskom službom City Taxija radi lakše koordinacije u pružanju usluge prevoza koju su dobili na tenderu.

U julu je kreiran plan sprovođenja aktivnosti *Analiza usluga koji se pružaju OSI s preporukama za unaprjeđenje*. Održan je online sastanak s predstavnicom JU Centra za socijalni rad za Glavni grad Podgoricu, opštinu u okviru Glavnog grada Golubovci i opštinu Tuzi. Sastanku je u ime CZSR prisustvovala **Dragana Pešić**, po struci socijalna radnica koja u Centru obavlja poslove supervizora u službi za odrasla i stara lica, dok su ispred UMHCG sastanku prisustvovali viši programski savjetnik **Milenko Vojičić** i administrativna asistentkinja na projektu **Milica Mardokić**. Dalje, 6. novembra je poslat zahtjev za SPI MRSS u cilju informisanja o izdvojenim sredstvima iz državnog budžeta za osnivanje, opremanje i finansiranje rada dnevnih centara za djecu i odrasle s invaliditetom na teritoriji Crne Gore od 2013. Istog datuma je poslat zahtjev za SPI ZZZCG s pitanjem koje se odnosilo na ukupna sredstva opredijeljena i potrošena za usluge PA i pomoć u kući kroz Javne radove od 2015. Takođe, 16. novembra su poslani zahtjevi za SPI svim crnogorskim opštinama koje imaju dnevne centre na svojim teritorijama radi dobijanja informacija o ukupnim sredstvima opredijeljenim i potrošenim za osnivanje, opremanje i finansiranje rada ovih centara iz budžeta opština. Pored toga, pitanje o osnivanju i opremanju DC je poslato i Ministarstvu finansija i Generalnom sekretarijatu Vlade Crne Gore 20. novembra.

U međuvremenu je komunicirano s Glavnim gradom Podgorica radi prikupljanja informacija o strateškim dokumentima i uslugama koje su oni finansirali za OSI u proteklom periodu. Od svih opština je dobijen odgovor na zahtjeve, Generalni sekretarijat Vlade nije odgovarao, dok je MIF tražilo dodatne informacije za koje je traženo pojašnjenje od strane UMHCG, a za koje nije dobijen odgovor u toku 2020.

Izrada programa obuke stručnih radnika i saradnika u oblasti socijalne i dječje zaštite za pružanje socijalno-edukativnih usluga započeta je u oktobru.

Održano je više sastanaka i konsultacija s partnerima na projektu i donatorom u cilju definisanja međusobnih prava i obaveza (ugovora), posebno zbog finansijskog segmenta. U cilju uspješne realizacije projektom predviđenih aktivnosti i izvršavanja finansijskih obaveza u skladu s budžetom i ugovorom projekta, s projektnim partnerom Glavnim gradom Podgorica je potpisan **Ugovor o partnerstvu za implementaciju projekta**, dok je u slučaju Zavoda utvrđena nemogućnost prenosa sredstava za ljudske resurse, već se pristupilo realokaciji sredstava za novoosmišljenu aktivnost projekta. Nakon toga, sa Zavodom je 1. decembra potpisan Ugovor o realizaciji aktivnosti *Istraživanje o potrebama stručnih radnika u oblasti socijalne i dječje zaštite s posebnim akcentom na prava djece s invaliditetom i osoba s invaliditetom*.

U cilju realizacije projektnih aktivnosti i praćenja svih neophodnih procedura, kontakt osobama **Maji Stanaj** (CFCU) i **Đorđu Boroviću** (MRSS) je poslat **komunikacioni plan i plan nabavki**, kao i četiri **kvartalne informacija o praćenju realizacije granta** - monitoring. Pored toga, 21. septembra je održana **Monitoring posjeta** u skladu s internim procedurama PIU jedinice i poglavljima Priručnika o IPA procedurama, koja se tiču praćenja implementacije projekata/ugovora. Sastanak su organizovali ključna ekspertkinja **Aleksandra Čalošević**, kao i **Đorđo Borović** iz Direkcije za programiranje i implementaciju EU fondova (Ministarstvo rada i socijalnog staranja), a održan je u prostorijama UMHCG ispred koga su prisustvovali Milenko Vojičić, Anđela Radovanović i Milica Marđokić.

OSAMOSTALI SE!

Projekat *OsamoStali se!* sprovodi se uz finansijsku podršku **Ministarstva rada i socijalnog staranja, odnosno novoformiranog Ministarstva finansija i socijalnog staranja**. Realizacija je počela danom uplate sredstava, 26. oktobra i traje 12 mjeseci, a odobrena sredstva iznose 32.000,00€.

Aktivnosti projekta obuhvataju: *pružanje usluge personalne asistencije (PA) za pet OSI u periodu od sedam mjeseci, organizovanje tri edukativne radionice za po 10 OSI o uslugama podrške za samostalni život, obilježavanje Evropskog dana samostalnog života, organizovanje susreta OSI jednom mjesečno u periodu od 11 mjeseci radi dijeljenja iskustava u oblasti samostalnog življenja, praćenje realizacije Akcionog plana za realizaciju preporuka Komiteta UN za prava OSI za 2020. i 2021. nakon njegovog usvajanja i medijsku kampanja*.

Prvi susret OSI, kojem je prisustvovalo 12 osoba, je održan 14. decembra u Podgorici. Tema okupljanja je bila upoznavanje učesnika i razgovor o interesovanjima, hobijima, slobodnom vremenu i sl. **Okupljanja su zamišljena kao grupa samopodrške OSI** koja će u periodu od 10 mjeseci pružati neformalnu podršku zainteresovanim OSI o njihovim pravima, interesovanjima, ali i ohrabrivanju i pružanju osjećaja sigurnosti. Namjera je da se na ovaj način OSI dodatno osnaže za samostalan život.

MREŽA ZA MLADE CRNE GORE

U septembru je u Podgorici održana **Osnivačka skupština Mreže za mlade Crne Gore**. Na Skupštini su usvojeni osnovni dokumenti u vezi s radom Mreže – Odluka o osnivanju, Statut, Plan rada do oktobra 2021. i Odluka o visini članarine. Takođe su izabrani organi Mreže – Skupština, Upravni odbor i Nadzorni odbor. Skupštini su ispred UMHCG prisustvovala Marina Vujačić i Anđela Radovanović. Mreža je zvanično registrovana 2. novembra kod Ministarstva javne uprave, dok je Ministarstvo sporta i mladih izdalo rješenje o reprezentativnosti na osnovu Zakona o mladima 17. novembra.

Anđela Radovanović je izabrana za članicu Upravnog odbora, koji je svoju prvu sjednicu održao 30. septembra. Pored toga, 29. septembra je Mreža imala sastanak s Regionalnim savjetom za saradnju – RCC, na kom su razmatrane mogućnosti podrške aktivnostima Mreže – organizaciji sastanka članica i izradi Strateškog plana.

U novembru je Mreža organizovala **fokus grupe o sprovođenju Strategije za mlade**. **Anđela Radovanović** je bila fasilitatorka na fokus grupi na temu *Zdravlje, bezbjednost i osamostaljivanje mladih* koja je održana 26. novembra. U toku 2020. održana su četiri sastanka UO.

ISO STANDARDI

Urađena je nova Odluka o ciljevima kvaliteta za 2020 u januaru, kao i evaluacija rada zaposlenih u UMHCG. Ažurirane su sve tri Procedure, kao i Poslovnik o kvalitetu. Takođe, tokom godine više puta ažuriran je i dokument *Karton saradnika* sa novim saradnicima, kao i *Spisak prihvatljivih saradnika*. U julu je započeo rad na internoj provjeri ISO standarda. U okviru Analize izvršene su izmjene ili su izrađeni novi dokument: Poslovnik o kvalitetu; Procedura P1, P2, P3; Spisak prihvatljivih saradnika kao i Karton saradnika; Zapisnik o internoj provjeri; Podaci o korektivnoj mjeri; Swot analiza i Zapisnik o preispitivanju od strane rukovodstva. Interna provjera cjelokupnog QMS održana je 23. septembra od strane **Marine Vujačić**, izvršne direktorice UMHCG-a. Nakon toga **SGS kompanija iz Beograda** 13. oktobra je sprovela nadzornu provjeru putem skajpa zbog nemogućnosti dolaska iz druge zemlje zbog novonastale situacije prouzrokovane usljed COVID-19. Na sastanku smo prošli bez neusaglašenosti, s dvije preporuke.

PRAVNI PROGRAM I ANTIDISKRIMINACIJA

All = in Access 2 Justice - Svi jednaki u pristupu pravdi

Realizacija projekta je započeta u septembru 2019. U 2020. nastavljen je rad na *Publikaciji o pristupu pravdi, organizovanju press konferencije i okruglog stola*.

Od januara do marta su održana ukupno tri sastanka u prostorijama UMHCG-a s **Borisom Marićem i Sergejem Sekulovićem** u vezi s realizacijom projekta.

Okrugli sto Pristup pravdi OSI i jednako priznanje pred zakonom održan je 5. marta u PR Centru. Na okruglom stolu je prezentovana publikacija *Pristup pravdi za osobe s invaliditetom s posebnim naglaskom na proceduralne adaptacija* i dati su zaključci i preporuke u vezi s registrom postupaka u kojima učestvuju OSI.

U uvodnom dijelu obratili su se šefica Sektora za evropske integracije, politička pitanja, medije i informisanje **Plamena Halačeva (Plamena Halacheva)**, zaštitnik ljudskih prava i sloboda **Siniša Bjeković**, koordinator pravnih poslova u Centru za monitoring i

istraživanje **Ivan Vukčević** i predsjednik skupštine UMHCG-a **Milenko Vojičić**, dok su u okviru panela govorili izvršna direktorica UMHCG-a **Marina Vujačić**, savjetnica u Vrhovnom sudu Crne Gore **Bojana Bandović**, izvršni direktor CEGAS-a **Boris Marić**, advokat i osnivač CEGAS-a **Sergej Sekulović**, kao i generalni direktor za građansko zakonodavstvo i nadzor u Ministarstvu pravde **Ibrahim Smailović**. Događaj je okupio predstavnike relevantnih institucija, uključujući sudove, tužilaštva, ministarstava i druge organe, kao i predstavnike civilnog društva, organizacija OSI, medije, političke partije, ali i druge zainteresovane strane i međunarodne organizacije. Događaj je bio otvoren za medije. Okruglom stolu je prisustvovalo **63** učesnika i **tri** predstavnika medija.

Nakon prezentovanja Nacrta publikacije o pristupu pravdi OSI s posebnim naglaskom na proceduralne adaptacije dati su zaključci i preporuke u vezi s registrom postupaka u kojima učestvuju OSI. Jedan od glavnih zaključaka okruglog stola je da je institut oduzimanja poslovne sposobnosti jedan od najdrastičnijih primjera kršenja ljudskih prava, pa samim tim i onemogućavanja pristupa pravdi za OSI.

Projekat je završen 10. marta, nakon što su uspješno realizovane sve predviđene projektne aktivnosti. Završni **finansijski i narativni izvještaji** dostavljeni su u elektronskoj formi 10. marta, a propratna dokumentacija s izvještajima donatoru dostavljena dan kasnije nakon čega je od strane donatora uplaćen preostali dio sredstava definisan Ugovorom.

Karavan o ljudskim pravima OSI

Realizacija projekta je započeta u decembru 2019. Od aktivnosti u 2020. realizovane su: *Škola ljudskih prava OSI, Karavan o ljudskim pravima OSI u crnogorskim gradovima, trening za trenere o Konvenciji UN, prevod i promocija Opštih komentara Komiteta UN o pravima OSI*, kao i *medijska kampanja*.

Za učešće u **Školi ljudskih prava OSI** prijavilo se 16 kandidata od kojih je njih **13** uzelo učešće, tri kandidata više od broja predviđenog projektom. Škola je održana u periodu od 9. do 12. marta u Budvi. Školu su zvanično otvorili izvršna direktorica UMHCG-a **Marina Vujačić**, i samostalna savjetnica u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava **Milica Joksimović**. Obradeno je 12 tema (dvije više od broja predviđenog projektom), u formi predavanja i radionica, i to: *Modeli pristupa invaliditetu; Društvena slika i medijsko izvještavanje o OSI; Domaći instrumenti i mehanizmi za ostvarivanje i zaštitu ljudskih prava OSI; Pravo na zapošljavanje i socijalnu zaštitu; Međunarodni instrumenti za zaštitu prava OSI s posebnim naglaskom na Konvenciju UN o pravima OSI; Filozofija samostalnog života; Građanske parnice i upravni sporovi koje pokreću OSI – sudska praksa; Izjednačavanje mogućnosti ili abilizam; Zaštita ljudskih prava s posebnim akcentom na prava OSI pred Evropskim sudom za ljudska prava i uloga Zaštitnika u procesuiranju pojedinih slučajeva diskriminacije; Pristupačnost na međunarodnom nivou i pristupačnost u Crnoj Gori; Deinstitutionalizacija i servisi podrške za OSI i Učešće u političkom i javnom životu*. Predavači na Školi su bili: **Marina Vujačić**, izvršna direktorica UMHCG-a, **Goran Macanović**, direktor Saveza slijepih Crne Gore, **Milenko Vojičić**, predsjednik Skupštine UMHCG-a, **Tijana Živković**, advokatica u advokatskoj kancelariji Terzić-Živković i **Milena Krsmanović**, savjetnica u instituciji Ombudsmana.

Škola je sadržala i diskusije, igru ograničenja, rad u grupi, i gledanje filmova („Dah života” – „The Breathe” i „Zovem se Sem” - „I am Sam”), koje su, takođe, praćene diskusijom. Na kraju, s učesnicima/cama su urađene usmena i pisana evaluacija.

UMHCG je 26. maja započelo s organizacijom **Karavana o ljudskim pravima OSI u crnogorskim gradovima**, pa su tako prvi gradovi koje je tim UMHCG-a posjetio, u cilju razgovora i informisanja OSI i svih ostalih zainteresovanih, bili **Budva i Cetinje**. Fasilitatori na Karavanu u obje opštine bili su **Marina Vujačić** i **Milenko Vojičić**. Sljedeća stanica bila je u **Ulcinj**, 29. juna. Karavan su, osim korisnika usluga UMHCG koji žive i rade u Ulcinju, posjetili i predstavnici Dnevnog centra za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju „Sirena“ i Udruženja roditelja djece sa smetnjama u razvoju. Nakon Ulcinja, 1. jula Karavan je održan u **Pljevljima**. Karavan je bio posjećen od strane predstavnika NVO Zračak nade, NVU „Inkluzija“, Udruženja paraplegičara PV i sl. U **Nikšiću** je održan 3. jula, a u Glavnom gradu tri dana kasnije, odnosno 6. jula. Potom, 27. jula sljedeća stanica bila je na **Žabljaku**. Karavan je bio posjećen od strane predsjednika opštine Žabljak **Veselina Vukićevića**. Većina lokalnih medija ispratila je pomenute i promovisala događaje, što je dodatno doprinijelo porastu informisanja ciljne grupe. Nakon **Žabljaka**, 3. avgusta osma stanica Karavana bila je opština **Kolašin**, s ciljem da što veći broj građana/ki sa sjevera Crne Gore bude informisan o pravima OSI. Pozitivan ishod ove aktivnosti je činjenica da već ima OSI koje su nam se obratile zbog ostvarivanja prava za koja nijesu ni znali da su im garantovana Konvencijom i nacionalnom legislativom.

Neke od tema koje su bile obrađene na Karavanu su: *prava iz oblasti rada i zapošljavanja OSI (zasnivanje radnog odnosa, produženje ugovora o radu, polovina punog radnog vremena za OSI, prilagođavanje radnog mjesta za OSI, utvrđivanje procenta invaliditeta, utvrđivanje preostale radne sposobnosti, pravo na naknadu po osnovu nezaposlenosti OSI i osnov za prekid isplate naknade, pravo na asistenta u radu), prava iz oblasti socijalne i dječje zaštite (pravo na dodatak za njegu i pomoć, pravo na ličnu invalidninu, usluge u zajednici s posebnim naglaskom na usluge podrške za život u zajednici: dnevni boravak, pomoć u kući, personalnu asistenciju, ali i pravo na asistenta u nastavi i ličnog pratioca, te usluge fizioterapeuta), pravo na samostalni život i uključenost u lokalnu zajednicu, porodični život, pristupačnost u svim aspektima, pravo na život i poštovanje privatnosti, informisanje o načinu i uslovima osnivanja NVO. Interesovanje je bilo i za prava djece s invaliditetom na obrazovanje, prava na medicinsko-tehnička pomagala, povlastice na struju, vodu i telekomunikacije, podršku roditeljima djece s invaliditetom za odgoj djeteta i prihvatanje invaliditeta i dr.*

U periodu od 6. do 10. jula u Bečićima održan je **Trening za trenere o Konvenciji UN o pravima OSI**, namijenjen osobama s invaliditetom i aktivistima u organizacijama OSI. Trening je pohađalo **11 učesnika/ca**. Predavači na Treningu bili su **Marina Vujačić**, izvršna direktorica UMHCG, **Goran Macanović**, izvršni direktor Saveza slijepih Crne Gore, **Vuk Maraš**, izvršni direktor Medijske asocijacije Jugoistočne Evrope (MAJE) i **Milenko Vojičić**, predsjednik Skupštine UMHCG-a. Trening je obuhvatio neke od sljedećih tema: *program i ciljevi učenja, kako odrasli uče, principi participativnog učenja, Kolbsov ciklus učenja i učenje kroz iskustvo, trening ciklus: planiranje, izvođenje i izvještavanje o treningu, dizajn treninga, prezentacijske vještine i rad s učesnicima, upravljanje treningom, tipovi trenera, tipovi učesnika, pravila i važnost povratnih informacija tokom treninga (feedback), kao i pojedinačne teme iz oblasti invaliditeta, i to: modeli pristupa invaliditetu, jednakost i nediskriminacije, opšte obaveze i principi Konvencije, pristupačnost.* Osim teorijskog dijela, trening je obuhvatio praktični dio u kojem su sami učesnici, u paru po dvoje, ili individualno, pripremali svoje izvođenje treninga na zadatu temu i bili u ulozi trenera/predavača/fasilitatora. Nakon izvođenja mini treninga u sesiji u trajanju od pola

sata na teme koje su sami izabrali, a koje se odnose na konkretne oblasti Konvencije UN o pravima OSI, učesnici su dobili povratne informacije i sugestije od trenera, kao i plan daljeg praćenja rada učesnika/ca.

Preveli smo i promovisali **sedam Opštih komentara Komiteta o konkretnim pravima odnosno obavezama iz Konvencije**, koliko ih je i razvijeno do sada, s ciljem adekvatnijeg razumijevanja obaveza države u cilju sprovođenja Konvencije koji su nakon što su dizajnirani distribuirani i u elektronskoj i u štampanoj formi svim zainteresovanim institucijama i pojedincima. Komentari su dostupni na sajtu UMHCG-a u kategoriji Publikacije, dok je objedinjen dokument sa svim komentarima [dostupan ovdje](#).

Pripremani su i donatoru dostavljeni **redovni kvartalni izvještaji** tokom realizacije projekta, **kao i završni narativni i finansijski izvještaj** s pratećom dokumentacijom.

OsnaŽENA, zapOSlena, uključena

Realizacija petnaestomjesečnog projekta *OsnaŽENA, zapOSlena, uključena* započeta je 17. januara, uz finansijsku podršku **Evropske unije (EU)** i uz ko-finansiranje **Švedske Agencije za međunarodnu saradnju i razvoj (Sida)**.

Cilj projekta je unaprjeđenje položaja žena s invaliditetom u oblasti rada i zapošljavanja u Crnoj Gori, kroz doprinos ostvarivanju i zaštiti radnih prava žena s invaliditetom i povećanju nivoa znanja svih aktera u ovoj oblasti. Projektom su planirane: izrada *brošura o pravima žena s invaliditetom na rad i zapošljavanje, pružanje besplatne pravne pomoći za žene s invaliditetom, radionice sa ženama s invaliditetom o pravu na rad i zapošljavanje, info-dan s poslodavcima, kao i medijska kampanja tokom cijelog trajanja projekta*.

U Centru za ženska prava (CŽP) 17. januara održana je prva orijentaciona sesija o narativnom i finansijskom izvještavanju, kao i o obavezama korisnika granta. Potpisivanju ugovora ispred UMHCG-a prisustvovala su **Marina Vujačić, Ivana Kaljević i Dragana Sokić**. 20. januara u prostorijama UMHCG-a održana je druga orijentaciona sesija o procjeni organizacionih i zagovaračkih kapaciteta UMHCG-a. Ispred CŽP prisustovala je **Gentiana Murati**, dok su posjeti ispred UMHCG-a prisustvovala **Marina Vujačić, Ivana Kaljević i Dragana Sokić**.

Kampanja o prijavljivanju diskriminacije po osnovu pola/roda započela je u martu. Redovno smo pružali **pravnu pomoć ženama s invaliditeom u oblasti radnih prava počev od 1. aprila. Do kraja decembra** obratilo nam se **50 žena**, a pruženo je **111 pravnih savjeta**. Značajan broj savjeta odnosio se na zaštitu radnih prava u vrijeme trajanja pandemije izazvane COVID-19.

U cilju unaprjeđenja i razvijanja zajedničke metodologije vođenja pravnog savjetovališta, 14. maja smo, na zahtjev donatora, poslali informacije o metodologiji koju koristimo za praćenje slučajeva rodno zasnovane diskriminacije na radu. Na zahtjev donatora poslali smo informacije u vezi s pružanjem pravnog savjetovališta ženama s invaliditetom s primjerima osnaženosti OSI za pokretanje parničnih postupaka posredstvom advokatskog tima UMHCG. Prvi **kvartalni narativni i finansijski izvještaj** s pratećom dokumentacijom dostavljen je donatoru 19. juna u elektronskoj formi, putem One Drive foldera, dok je dan kasnije dokumentacija u štampanoj verziji poslata Centru za ženska prava.

Krajem juna izrađena je [Brošura o pravima žena s invaliditetom na rad i zapošljavanje](#) s ciljem da se žene s invaliditetom osnaže i podstaknu na aktivnije zalaganje

za svoja prava. Imajući u vidu da se radi o jako kompleksnoj i opširnoj temi, kao dodatan doprinos informisanju ciljne grupe na istu temu izradili smo i [Informatore](#) da bi se dodatno uticalo na podizanje nivoa znanja o pravima u oblasti rada i zapošljavanja žena s invaliditetom.

Koordinacioni zoom sastanak partnera održan je 16. jula. Od strane moderatorke KWN-a **Nikol Farnsvort (Nicole Farnsworth)** ukazano je na prednosti i nedostatke u toku dosadašnje realizacije projekta s osvrtom na prepreke izazvane COVID-19. Svi učesnici su učestvovali u istraživanju na temu pokretanja postupka pred sudom, odnosno prijave diskriminacije i razloga neprijavlivanja iste, nakon čega je rad bio organizovan timski, odnosno u grupama. Prva grupa radila je na temu *Kampanja za podizanje svijeti*, druga grupa je obrađivala temu *Praćenje rada suda i strateško parničenje*, a treća grupa temu *Zagovaranje*. Ukazano je na trenutno stanje i neosnaženost ŽSI za pokretanje postupaka pred sudom, donijeti su zaključci koji se tiču unaprjeđenja medijske kampanje, monitoringa rada sudova i zagovaračkih aktivnosti. Ukupan broj učesnika online sastanka bio je 30. Ispred UMHCG-a učešće su uzele **Dragana Sokić i Marina Đurović**.

Sjutra dan, nakon osvrta na zaključke organizovan je timski rad po grupama. Prva grupa nastavila je rad na temu *Kampanje za podizanje svijesti (dijeljenje ideja za online kampanju za treću godinu i diskusija o njenom pokretanju; rad s medijima; podizanje svijesti među ženama; dijeljenje drugih planova/ideja*, druga grupa obrađivala je temu *Praćenje rada suda i strateško parničenje (uključujući metodologiju, najbolje prakse i obrasce)*, dok je treća grupa radila na temi *Zagovaranje (politika ciljanja i vladini akteri)*. Na kraju su sumirani zaključci i date preporuke za unaprjeđenje planiranih projektnih aktivnosti.

U završnom dijelu sastanka govorila je **Gentiana Murati Kapo**, menadžerka Grantova MŽK. Dat je osvrt na naredne korake u realizaciji projekta: planove i mogućnosti za izgradnju kapaciteta, grantove - dodatne informacije i podsjetnik na izvještavanje.

Zoom sastanak s donatorom na temu **jačanja organizacionih i zagovaračkih kapaciteta** Udruženja održan je 21. jula. U toku sastanka je analizirano trenutno stanje razvojnih kapaciteta finaliziran je izvještaj o procjeni organizacionih i zagovaračkih kapaciteta UMHCG-a. Sastanku su prisustvovala **Gentiana Murati Kapo i Dragana Sokić**.

Prva **radionica za žene s invaliditetom o pravima na rad i zapošljavanje** 28. septembra održana je u Pljevljima. Trenerice na radionici su bile **Marina Vujačić**, izvršna direktorica UMHCG-a i **Anđela Radovanović**, programska menadžerka UMHCG-a. Radionica je organizovana s ciljem podizanja nivoa znanja žena s invaliditetom o pravima u oblasti rada i zapošljavanja. Na radionici je učestvovalo **devet** učesnika, (sedam žena i dvoje muškaraca).

Druga radionica održana je 21. decembra u Nikšiću. Na radionici je učestvovalo **deset** učesnica. Radionicama su obuhvaćene sljedeće teme: *modeli pristupa invaliditetu i njihov uticaj na garancije prava žena s invaliditetom; garancije prava na rad i zapošljavanje u domaćem i međunarodnom zakonodavstvu; pojam diskriminacije na radu: višestruka i intersekcijaska diskriminacija žena s invaliditetom i mehanizmi zaštite od diskriminacije, pravo na zaštitu i zdravlje na radu*.

UMHCG je 28. oktobra u saradnji sa **NVU Lica sa invaliditetom** organizovalo [Tribinu o pravima osoba s invaliditetom i Info dan s poslodavcima o zapošljavanju žena s invaliditetom u Petnjici](#). U okviru tribine bilo je riječi o obavezi države i lokalne samouprave u kontekstu izjednačavanja mogućnosti za OSI, te poštovanju osnovnih načela ljudskih prava OSI, s posebnim naglaskom na oblast zapošljavanja i rada. U uvodnom dijelu

tribine učesnicima se obratio predsjednik Opštine Petnjica, **Samir Agović**, koji je ukazao na neophodnost dalje borbe za prava osoba s invaliditetom, dok se ispred NVU Lica sa invaliditetom obratio **Denis Ramedović**. Nakon Tribine uslijedio je Info dan čiji je cilj uticaj na percepciju poslodavaca o mogućnostima i sposobnostima OSI, kao i podsticanje zapošljavanja žena i djevojaka s invaliditetom, ali i stvaranje adekvatnijih uslova njihovog rada i odsustva diskriminacije. Događaj je održan u sali Skupštine Opštine Petnjica u prisustvu **20 učesnika**. Fasilitatori na tribini bili su **Marina Vujačić**, izvršna direktorica UMHCG, **Andela Radovanović**, programska menadžerka UMHCG i **Milenko Vojičić**, predsjednik Skupštine UMHCG.

UMHCG je **3. septembra**, a nakon toga i **27. novembra** donatorima poslalo Uspješne priče (*Success story*) o dosadašnjoj realizaciji projekta u pružanju pravne pomoći i podizanju svijesti i osnaživanje žena da prijavljuju diskriminaciju.

11² - koraci ka sigurnosti

Realizacija projekta je započeta u decembru 2019, a završena je 1. oktobra 2020, nakon što je prvobitno planirani rok s kraja jula molbom pomjeren za oktobar, zbog novonastale situacije prouzrokovane usljed COVID-19, koja je odobrena 20. jula od strane donatora.

Od aktivnosti u 2020. realizovane su: *izrada priručnika i smjernica o zaštiti i spašavanju u elektronskom i drugim pristupačnim formatima (na znakovnom jeziku i Brajevom pismu, kratka promo video forma); iniciranje i promocija izrade protokola o postupanju s OSI u situacijama rizika, drugim vanrednim i kriznim situacijama; trening za donosioce odluka i pružaoce usluga u oblasti zaštite i spašavanja o načinima postupanja i modelima pristupa OSI u situacijama rizika i drugim vanrednim i kriznim situacijama i medijsku i kampanju javnog zastupanja za izmjene zakonodavstva (gostovanje u medijima, kampanja na društvenim mrežama, sastanci i inicijative).*

Sredinom januara započeta je izrada **[Priručnika i smjernica o postupanju osoba s invaliditetom i postupanju prema OSI u vanrednim situacijama s predlogom Protokola](#)**, i finalizovani su u junu. Odštampano je 100 primjeraka smjernica na Brajevom pismu. Početkom maja, nakon sastanka s rediteljem, započeta je izrada promotivnog kratkog video materijala koji je izrađen u oktobru. **[Video animacija](#)** je promovisana na društvenim mrežama UMHCG (FB, YT, sajtove i portalu). U cilju promovisanja razvijenih smjernica i priručnika i promocije izrade protokola na nacionalnom i lokalnom nivou u okviru press servisa dostavljen je materijal medijima i smjernice su promovisane od strane devet portala, dva štampana medija i pet televizijskih kuća ili programa. S Radio Televizijom Crne Gore (RTCG) 11. novembra potpisan je **Ugovor o ustupanju televizijskog prava na emitovanje video animacije** u periodu od dva mjeseca.

U okviru medijske kampanje, sprovedena je i **kampanja javnog zastupanja za izmjene zakonodavstva u oblasti zaštite i spašavanja** kroz organizaciju sastanaka s donosiocima odluka i pripremu i slanje inicijativa nadležnim tijelima. Ciljevi sastanaka se odnose na prikupljanje neophodnih informacija o zaštiti OSI u situacijama rizika i drugim vanrednim i kriznim situacijama u Crnoj Gori. U tom smislu, **4. marta** održali smo **prvi sastanak** u prostorijama **Direktorata za vanredne situacije**, a prisustvovali su mu direktor **Mirsad Mulić**, načelnik Direkcije 112 operativno-komunikacionog centra **Danilo Miljević**, sekretarka Komisije **Aida Dizdarević-Džanković** i još jedna saradnica. **Drugi sastanak** održan je **15. jula** u prostorijama UMHCG, a prisustvovali su mu predstavnici

Službe zaštite i spašavanja Glavnog grada Podgorice Lazar Čađenović i Radovan Nikolić. Treći sastanak održan je 24. jula, i to u prostorijama Službe zaštite i spašavanja Nikšić, a prisustvovali su mu komandir Službe Veselin Gardašević, šef smjene Blažo Perović, sa svojim saradnikom Boškom Roganovićem. Četvrti sastanak i to s predstavnicima Službe zaštite i spašavanja Bar u njihovim prostorijama održan je 10. septembra. Sastanku su prisustvovali komandir službe zaštite i spašavanja sada pok. Amir Muslić, zamjenik direktora Darko Vidaković i šefica službe Milkica Bijelić. Ispred UMHCG-a sastancima su prisustvovali izvršna direktorica Marina Vujačić, viši programski savjetnik Milenko Vojičić, koordinatorica projekta Elmira Redžepagić, i saradnica na projektu Milica Marđokić. Pored komentarisanja stanja u Crnoj Gori po pitanju zaštite i spašavanja OSI, kao i problema koji postoje u praksi, na sastancima je zaključeno da je potrebno podsticati, zagovarati i u krajnjem organizovati pokazne vježbe spašavanja OSI za spasioce, kao i organizovati treninge na istu temu, zatim definisati način evidencije OSI.

Početkom aprila, predstavnici ZOPT-a su započeli izradu *Plana i zaštita spašavanja za UMHCG* i 3. marta poslate su im potrebne informacije. Dokument nam je dostavljen 2. juna i naglašeno da je isti potrebno u narednom periodu usaglasiti s Direktoratom za vanredne situacije, Ministarstvo unutrašnjih poslova, što je i zakonska obaveza.

Održan je [Trening za donosiocce odluka i pružaoce usluga u oblasti zaštite i spašavanja o načinima postupanja i modelima pristupa OSI u situacijama rizika i drugim vanrednim i kriznim situacijama](#) 19. juna u Podgorici, kojem su prisustvovali zaposleni u Direktoratu za vanredne situacije MUP-a, uključujući i one u OKC 112, komandiri i službenici lokalnih službi zaštite i spašavanja iz Podgorice, Danilovgrada, Kolašina i Bara, Gorske službe spašavanja, Zavoda za hitnu medicinsku pomoć i Uprave policije. U toku treninga učesnici su dobili više informacija o modelima pristupa osobama s invaliditetom, potrebama OSI, načinima obezbjeđivanja i pružanja podrške u situacijama rizika, s ciljem izjednačavanja mogućnosti i zaštite integriteta OSI. Poseban segment treninga bio je posvećen pristupačnosti kao preduslovu bezbjednosti i dostojanstva OSI, te načinima komunikacije i asistencije OSI. Lokalne službe zaštite i spašavanja su podijelile iskustva pružanja podrške i pomoći osobama s invaliditetom koje one nekada vrše i u redovnim situacijama upravo zbog nepristupačnosti i drugih vidova barijera s kojima se OSI suočavaju. Na treningu je učestvovalo **19** učesnika, iako je projektom planirano njih **15**.

[Inicijativa za usvajanje protokola o postupanju osobama s invaliditetom u situacijama rizika, drugim vanrednim i kriznim situacijama](#), poslata je **Ministarstvu unutrašnjih poslova** 22. jula. Navedeno je da bi Protokol značajno pomogao i doprinio definisanju i sprovođenju adekvatnih mjera za zaštitu i spašavanje OSI u svim situacijama rizika, vanrednim, humanitarnim i drugim kriznim situacijama, a posebno bi takav dokument značajno olakšao i podstakao izradu Planova zaštite i spašavanja koji bi sadržali segmente posebno namijenjene za OSI. U vezi s tim, **9. septembra** na inicijativu predstavnika **Direktorata za vanredne situacije**, u njihovim prostorijama, održan je sastanak. Sastanku su prisustvovali generalni direktor **Mirsad Mulić**, načelnik Direkcije za civilnu zaštitu i humanitarnu pomoć **Ljuban Tmušić**, kao i dvije savjetnice zaposlene u Direktoratu, odnosno u Direkciji za operativne poslove. Ispred UMHCG-a sastanku su prisustvovali izvršna direktorica **Marina Vujačić**, viši programski savjetnik **Milenko Vojičić** i saradnica na projektu **Milica Marđokić**. Sastanak je protekao u duhu komentarisanja poslatih

smjernica i priručnika, kao i eventualnih izmena istih, uz predloge za buduće zajedničke aktivnosti UMHCG i Direktorata. Na osnovu dogovora na sastanku do kraja godine je:

- pripremljen predlog dopisa za lokalne samouprave od strane UMHCG koji je Direktorat terminološki uskladio i putem OKC-a poslao svim opštinama. U dopisu je predloženo prikupljanje informacija o OSI s tačnim lokacijama na kojim stanuju na teritoriji opština, s ciljem bržeg i lakšeg postupanja spasilačkih jedinica radi zaštite života OSI.
- Direktorat je poslao svoje sugestije na Smjernice i Protokol koje je UMHCG izradilo u okviru ovog projekta. Dokumenta su sada terminološki usklađeni s važećim zakonodavnim okvirom iz nadležnosti MUP-a, isti su javno prezentovani u oktobru. Takođe na sastanku je dogovoreno i da se u narednom periodu:
- prikupe informacije o iskustvima u regionu i međunarodnoj zajednici na ovu temu;
- osmisle i predlože načini o tome kako se zaštita OSI u vanrednim situacijama može uključiti u planovima zaštite od različitih rizika. Namjera je prikupiti informacije o potencijalno najviše ugroženim OSI da bi u krajnjem njihova imena i mjesto stanovanja postali dio planova.

Pripremljeni su i dostavljeni donatoru **kvartalni i završni narativni i finansijski izvještaj** s pratećom dokumentacijom. Nakon završetka projekta, 11. decembra Glavnom Gradu Podgorica i Službi zaštite i spašavanja Glavnog Grada upućena je *inicijativa za uključivanje pristupačnosti za osobe s invaliditetom prilikom planiranja budžetskih sredstava, potraživanja i snabdijevanja sredstvima, uređajima i opremom za Službu zaštite i spašavanja Glavnog Grada Podgorice*. Iz Službe zaštite i spašavanja su nam odgovorili da je plan Budžeta za 2021. urađen u avgustu 2020. i da njime nijesu planirana sredstva za realizaciju inicijative ali da je ista analizirana i planiranjem Budžeta za 2022. uzeće u obzir mogućnost nabavke opreme. Inicijativa je poslata i Opštini Nikšiću i Službi zaštite i spašavanja Opštine Nikšić 15. decembra, a na istu nijesmo dobili odgovor do kraja godine.

OSudI NASILJE

Realizacija projekta *OSudI nasilje!* započeta je 5. oktobra i trajeće deset mjeseci, odnosno do 5. avgusta 2021, uz finansijsku podršku **Ministarstva rada i socijalnog staranja**, odnosno novoformiranog **Ministarstva finansija i socijalnog staranja**, a odobrena sredstva za njegovu realizaciju iznose 16.000,00€.

Aktivnosti projekta podrazumijevaju obuhvat širih ciljnih grupa, direktnih i indirektnih, i to kroz aktivnosti *pružanja usluga psiho-socijalnog savjetovišta i osnaživanja, pravnog savjetovišta i besplatne pravne pomoći, zatim izradu brošure o oblicima nasilja, zanemarivanja i diskriminacije i marginalizacije žena s invaliditetom i djece s invaliditetom i njihovih sestara i braće, zatim aktivnosti inicijativa, analiza i smjernica o načinima pružanja usmjerene, individualizovane i specijalizovane podrške ženama s invaliditetom, djeci s invaliditetom i drugoj djeci, odnosno porodicama čiji članovi imaju invaliditet podrške i pomoći u situacijama iskustava s nasiljem, kao i aktivnosti javnog zagovaranja, okruglog stola i aktivnosti medijske kampanje.*

Završeno je s izradom i štampom **Brošure o nasilju nad ženama i djecom s invaliditetom i mehanizmima prepoznavanja i zaštite od nasilja**, koja sadrži svojevrsni pojmovnik o oblicima i vrstama nasilja, viktimizacije, marginalizacije i zanemarivanja navedenih kategorija građanki/građana s opisom načina prepoznavanja nasilja, postupanja u situacijama nasilja, načinima pružanja zaštite i podrške u navedenim situacijama,

uključujući i smjernice za pružaoce usluga, zaposlene u centrima za socijalni rad i drugim nadležnim službama.

U toku novembra počeli smo s pružanjem usluga individualnog psihosocijalnog osnaživanja za žene s invaliditetom žrtve nasilja, za djecu s invaliditetom žrtve nasilja i djecu svjedoke nasilja, kao i roditelje djece s invaliditetom. Kroz ovu aktivnost za sada će biti uključeno osam ŽSI i jedan muškarac, dok je planirano da tretmani za roditelje budu u paru i da počnu 2021. Do kraja decembra je održana po jedna psihološka seansa za devet korisnika/ca.

Početkom decembra započeli smo i pružanje usluge pravnog savjetovanja i pravnog zastupanja za žene s invaliditetom i druge članove u porodici koji imaju invaliditet, kao i braću i sestre djece s invaliditetom svjedoke nasilja. Za evidenciju broja savjeta i osoba kojima se pruža pravna pomoć i zastupanje vodi se posebna evidencija.

Osvije(S)t(I)i diskriminaciju OSI

Realizacija projekta *Osvije(S)t(I)i diskriminaciju OSI u trajanju od osam mjeseci* započeta je 30. oktobra, uz finansijsku podršku **Ministarstva za ljudska i manjinska prava**, odnosno novoformiranog **Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava**.

Projektom se želi doprinijeti podizanju nivoa svijesti i znanja o pravima OSI i smanjenju stepena diskriminacije OSI u Crnoj Gori, kroz specifične ciljeve koji se odnose se na: povećanje informisanosti i znanja OSI o načinima ostvarivanja svojih prava, kao i mehanizmima zaštite od diskriminacije u Crnoj Gori, doprinos informisanju i osnaživanju OSI, advokata, sudija, zaposlenih u tužilaštvu i medija o obavezama i garancijama koje proizilaze iz međunarodnih dokumenata o pravima OSI, a prije svega iz Konvencije UN o pravima OSI.

Aktivnosti projekta podrazumijevaju: *organizovanje treninga za OSI o upravnom postupku i upravnom sporu, analizu o efikasnosti i ishodima upravnih postupaka i sporova OSI pred državnim organima i sudom, organizovanje treninga za advokate, sudije i zaposlene u tužilaštvu o pristupu pravdi OSI, treninga o izvještavanju baziranom na modelu pristupa invaliditetu zasnovanom na ljudskim pravima, pružanje besplatnog pravnog savjetovališta za OSI, promotivne aktivnosti i podaktivnosti u okviru medijske kampanje (izradu lifleta o upravnom sporu i upravnom postupku za OSI, izradu Leksikona ključnih pojmova u oblasti ljudskih prava OSI, završnu konferenciju o postupcima pred organima i pristupu pravdi za OSI.*

Povodom saradnje na projektu **1. decembra** održan je sastanak s izvršnim direktorom CEGAS-a **Borisom Marićem**. Na sastanku je dogovoreno da će UMHCg u saradnji sa CEGAS-om realizovati *Trening za OSI o upravnom postupku i upravnom sporu i. Analizu postupaka i sporova pokrenutih od strane OSI pred državnim organima i sudom.* Sastanku su ispred UMHCg-a prisustvovali **Marina Vujačić, Milenko Vojičić i Dragana Sokić**.

Onlajn pravno savjetovalište za OSI kao odgovor na COVID-19

Realizacija projekta *Onlajn pravno savjetovalište za OSI kao odgovor na COVID-19* započeta je 7. decembra uz finansijsku podršku **Britanske ambasade u Podgorici**.

Aktivnosti projekta podrazumijevaju: *pružanje besplatne pravne pomoći OSI, medijsku kampanju na društvenim mrežama, kao i pravno savjetovanje u direktnom prenosu na društvenim mrežama (s namjerom obezbjeđivanja odgovora uživo).*

Žene S Integritetom – ka vidljivosti

Realizacija projekta *Žene S Integritetom - ka vidljivosti* započela je 23. decembra uz podršku **Ženske akcije**, kao mali grant u okviru projekta *Mreža za nadzor rodno odgovornog budžetiranja na Zapadnom Balkanu i u Moldaviji (Gender Budget Watchdog Network in Western Balkans and Republic of Moldova)*.

Projektom se želi doprinijeti povećanju obuhvata pitanja u vezi sa ŽSI u razvoju politika i programa podrške civilnom sektoru u Crnoj Gori u narednih šest mjeseci, a očekuje se da on rezultira razvijenim mehanizmima procjene i monitoringa rodno odgovornog budžetiranja (ROB) u odnosu na ŽSI u sistemu javnog finansiranja projekata i programa NVO u Crnoj Gori i podignutim nivoom svijesti javnosti o važnosti uključivanja rodne perspektive u politikama i programima iz oblasti invaliditeta, i perspektive invaliditeta u planiranju programa i politika rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori.

Aktivnosti projekta su: *analiza rodno odgovornog budžetiranja (ROB) u projektima u oblasti rodne ravnopravnosti, zaštite od diskriminacije i promocije prava OSI, pristupa pravdi i zaštite žena od nasilja koji su finansirani kroz konkurse za NVO od strane ministarstava; izrada publikacije (policy paper) s preporukama i setom za procjenu ROB u programima i politikama; završna konferencija za prezentovanje izvještaja i preporuka i medijska kampanja.*

Krajem decembra održan je prvi sastanak predstavnica donatora i organizacija iz Crne Gore koje su korisnice granta. Na sastanku su predstavljene aktivnosti koje će se sprovoditi u okviru odobrenih projekata. Sastanku je ispred UMHCG prisustvovala **Andela Radovanović**.

Oснаživanje i kvalitetno uključivanje kroz pomoć, pravne informacije i podršku (EQUALIS – Empowerment and Quality inclusion through Assistance and Legal Information and Support)

Realizacija projekta *Oснаživanje i kvalitetno uključivanje kroz pomoć, pravne informacije i podršku* započeta je 25. decembra a trajeće do 24. juna 2021, uz finansijsku podršku **UNICEF-a (Predstavništva u Crnoj Gori)**.

Projekat je nastavak prethodnog reformskog procesa kojim se želi povećati mogućnost za socijalnu inkluziju i otpornost na COVID-19 kod djece i mladih s invaliditetom, njihovih vršnjaka bez invaliditeta, i njihovih porodica kroz aktivnosti psihosocijalne i pravne podrške u zajednici.

Projekat obuhvata aktivnosti *podrške tokom COVID-19 epidemije: pravno i psihosocijalno savjetovalište, onlajn pravne konsultacije, smjernice za ostvarivanje prava djece i adolescenata s invaliditetom i članova njihovih porodica i redovno ažuriranje platforme za vršnjačku podršku, te konferenciju o pristupu pravdi za djecu s invaliditetom; takmičenje u crtanju i pisanju sastava za djecu i adolescente s invaliditetom.*

Postupci za zaštitu od diskriminacije po osnovu invaliditeta

Tokom 2020, završena su **tri** parnična postupka za zaštitu od diskriminacije, po osnovu invaliditeta, nastavljeno je **šest** postupaka, dok su **pokrenuta četiri** nova parnična postupka.

Uspješno su završena **tri** parnična postupka za zaštitu od diskriminacije po osnovu invaliditeta od čega su dva u *oblasti pristupa objektima i površinama u javnoj upotrebi* i

jedan za naknadu štete zbog neblagovremenog donošenja Rješenja o utvrđivanju procenta invaliditeta. Nastavljeno je **šest** parničnih postupaka za zaštitu od diskriminacije po osnovu invaliditeta od čega su **četiri** u oblasti *pristupa objektima i površinama u javnoj upotrebi*, **jedan** postupak u oblasti *samostalnog života i života u zajednici* i **jedan** postupak u *oblasti saobraćaja* zbog diskriminacije u postupku ostvarivanja prava na putovanje po nižoj cijeni. Pokrenuta su **četiri nova** parnična postupaka od čega su tri u oblasti *rada i zapošljavanja* i **jedan** u oblasti *pristupa objektima i površinama u javnoj upotrebi*.

UPRAVNI POSTUPCI/SPOROVI

U toku godine vođena su 52 upravna postupka i spora od kojih je **10 završeno, 22 postupka/spora** su nastavljena, dok je **20 novopokrenutih postupaka/sporova** u toku 2020. Postupci/sporovi su se odnosili na dodatak za negu i pomoć (23), ličnu invalidninu (23), utvrđivanje procenta invaliditeta (4), **jedan spor** radi ostvarivanje prava na oslobađanje od plaćanja carina pri uvozu automobila i **jedan spor** zbog poništenja odluke o raspodjeli grant šema ZZZCG pokrenut još 2018. Presudom US je odbijena Tužba UMHCG.

Pravni savjeti - baza:

Do kraja decembra obratilo nam se **171** osoba, a pruženo je **597** pravnih savjeta (besplatne pravne pomoći i zastupanja) osobama s invaliditetom ili njihovim roditeljima/srodnicima ili prijateljima. U ovu bazu nijesu uvršteni studenti/kinje s invaliditetom, kojima se kontinuirano pružaju savjeti i informacije.

Pritužbe Zaštitniku ljudskih prava i sloboda

U martu 2020. pokrenuta je **inicijativa od strane UMHCG za ispitni postupak od strane Zaštitnika u slučaju prijave [nasilja u Dnevnom centru u Nikšiću nad dječakom korisnikom usluga ove ustanove](#)**, a povodom kojeg nas je porodica više puta kontaktirala od trenutka dešavanja i u kontinuitetu. Početkom maja kontaktirani smo od strane Zaštitnika u cilju informisanja o toku postupka, i informacijom da će konačni Nalaz i Mišljenje biti objavljen nakon što se izjasni i Ministarstvo rada i socijalnog staranja, koje je usljed mjera povodom COVID-19 obavijestilo Zaštitnika da to ne može učiniti do povratka u kancelarije. U junu smo kontaktirani nakon što je nakon isteka mjera COVID-19 počeo rad Dnevnog centra, a uprava nije pozvala roditelje dječaka V. Đ. da nastavi s korišćenjem usluga u DC.

Konačno, početkom jula je donijet Nalaz i Mišljenje, međutim, nije objavljeno na sajtu zbog sadržaja odgovora Dnevnog centra koji se odnosi na navodno ponašanje dječaka, zbog zaštite interesa djeteta. Povodom ovog slučaja obratili smo se advokatskoj kancelariji za savjet u vezi s eventualnim pokretanjem postupka – za zaštitu od diskriminacije ili krivičnog postupka.

...

U maju nakon što su nas kontaktirali iz ND „Vijesti“ za izjavu u vezi sa [slučajem kršenja prava korisnika usluga u Zavodu „Komanski most“ M. B. čija je majka prijavila Zaštitniku ljudskih prava i sloboda slučaj](#) kontaktirani smo od strane majke radi daljeg pružanja pravne pomoći. Tako smo u kontinuitetu pratili slučaj, a povodom istog smo 25. juna prisustvovali **konferenciji slučaja** zakazanoj od strane Centra za socijalni rad Nikšić, na kojem su prisustvovali osim roditelja, dvije predstavnice Ministarstva rada i socijalnog staranja, predstavnica Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu, te

direktor, stručna radnica i službenica Centra za socijalni rad. Međutim, direktor ili drugi zaposleni iz Zavoda „Komanski most“ nijesu prisustvovali jer je navodno prve večeri donijeta odluka o izolaciji zbog ponovnog širenja koronavirusa, što je **Marina Vujačić** problematizovala jer navedena informacija nije nigdje objavljena. Iako se službenica Ministarstva pravdala da oni nemaju veze s odlukom već je ista donesena na predlog NKT, Instituta za javno zdravlje, odnosno na osnovu odluke Ministarstva zdravlja samo par dana nakon konferencije slučaja pojavio se intervju i saopštenje generalnog direktora Kuševije s informacijom o dobrovoljnoj izolaciji, što znači da je ista isključivo dogovorena između Ministarstva rada i socijalnog staranja i ustanova.

Pored navedenog u toku konferencije slučaja došlo se do informacija o brojnim propustima, od činjenice da je **Individualni plan usluga za korisnika** donijet nakon rješenja o smještaju u ustanovu a ne prethodno jer rješenje o smještaju u konkretnu ustanovu se donosi nakon izrađenog Plana kada se to kroz njegovu izradu pokaže kao najadekvatnije rješenje, zatim se ispostavilo da roditelji nijesu, u skladu sa Zakonom, učestvovali u izradi Plana, već su samo pozvani da isti potpišu. Takođe, ispostavilo se da roditelji nijesu informisani, pa samim tim nijesu učestvovali ni u izradi **Plana rada s korisnikom** koji je obaveza Zavoda „Komanski most“. U julu je prosljeđen zapisnik sačinjen u Centru za socijalni rad sa šturim i kratkim informacijama, ali koji sadrži činjenice o neuključivanju roditelja u izradu inicijalnog Individualnog pružanja usluga, te činjenicu da je prethodno doneseno rješenje o smještaju, a tek nakon toga Individualni plan, umjesto obratno, kao i činjenicu da roditelji nijesu u saznanju da „Komanski most“ uopšte posjeduje Plan rada s korisnikom, već samo tzv. Listu praćenja.

Majka je u kontinuitetu nastavila konsultacije s UMHCG, odnosno nastavila je koristiti usluge besplatne pravne pomoći, a zapisnik s konferencije slučaja iz juna dostavljen nam je tek 17. jula.

...

U toku 2020. UMHCG-a je pored inicijative u vezi s postupanjem DC Nikšić u ime stranaka podnijelo i **dvije** pritužbe pred institucijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda.

Prva Pritužba s pratećom dokumentacijom upućena je **16.11.2020.** u ime dječaka **I. M. iz Gusinja zbog diskriminacije po osnovu invaliditeta usljed zanemarivanja u oblasti obrazovanja** (prilikom organizacije polumaturske večeri).

Slučaj se, po navodima roditelja, dogodio u maju 2020. u periodu kada je organizovana polumatura u Osnovnoj školi „Džafer Nikočević“ u Gusinju, kada je Ivan izostavljen sa spiska učenika koji završavaju deveti razred, a koji su zainteresovani za polumaturu. U saznanju smo da su direktor škole i razredni starješina bili upoznati s navedenim problemom. Međutim, prema navodima roditelja, nije bilo blagovremenog reagovanja nadležnih, ako se izuzmu (makar prema onom što smo mogli zaključiti na osnovu dostavljene dokumentacije) bezuspješni pokušaji razredne starješine da razgovara sa djecom i da ublaži posljedice zanemarivanja i isključivanja.

Druga Pritužba upućena je **8.12.2020.** u ime **B. A. iz Podgorice zbog diskriminacije po osnovu invaliditeta u oblasti rada i zapošljavanja**. Advokatska kancelarija “Terzić – Živković” je u ime stranke pokrenula parnični postupak pred Osnovnim sudom u Podgorici, zbog čega je obustavljen postupak pred Zaštitnikom.

Sastanak u Kliničko-bolničkom centru Crne Gore povodom povrede prava pacijentkinje s invaliditetom

Na poziv zaštitnice prava pacijenata kao i zamjenice u instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda u septembru prisustvovali smo **sastanku povodom povrede prava na informisanje pacijentkinje koja je osoba s autizmom, a povodom čega se porodica pritužbom obratila [Zaštitniku ljudskih prava i sloboda, koji je utvrdio kršenje prava i dao preporuke.](#)**

Ispred UMHCG prisustvovali su **Marina Vujačić i Milenko Vojičić** koji su osim o aktuelnim problemima u oblasti zdravstvene zaštite govorili o neophodnosti prepoznavanja uzroka čestih kršenja prava OSI, posebno kada je u pitanju zanemarivanje ovih osoba ili njihovih roditelja u postupku ostvarivanja prava, informisanog pristanka i u konkretnom, kada je u pitanju zdravstvena zaštita upoznavanje s eventualnim rizicima i kontraindikacijama, odnosno alternativama liječenja. Posebno su, takođe, istakli važnost usvajanja protokola o postupanju s osobama s invaliditetom, i edukacija zaposlenih - medicinskog i nemedicinskog osoblja - o pravima osoba s invaliditetom. Detaljnije na [linku](#). Međutim, iako je dogovor bio da KBC pristupi izmjenama i adekvatnijem definisanju postojećih procedura ni nakon više od četiri mjeseca nijesmo dobili nikakav poziv, niti ostvarili dalju komunikaciju.

Analiza stanja ljudskih prava i sloboda osoba s invaliditetom u Crnoj Gori / Zaštitnik ljudskih prava i sloboda

Instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda smo 21. februara dostavili potrebne informacije i doprinos o stanju ljudskih OSI, s posebnim naglaskom na pojedinačna kršenja ljudskih prava OSI kojima smo se bavili 2019, dok smo 25. septembra dostavili potrebne i raspoložive informacije o stanju ljudskih prava OSI u toku 2020. uz prateću dokumentaciju koja se ticala inicijativa koje smo uputili nadležnim institucijama.

Sastanak sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda

Sastanak sa zaštitnikom **Sinišom Bjekovićem** održan je u februaru a ispred UMHCG prisustvovao je **Milenko Vojičić**. Na sastanku je bilo riječi o unaprjeđenju zakonskih rješenja i akata koji se odnose na OSI. Takođe, govoreno je o inicijativi „rezervisanih“ radnih mjesta za OSI u organima državne uprave, čemu se UMHCG protivi jer smatramo to jednim oblikom diskriminacije, za šta je dobijena podrška od zaštitnika.

Sastanak s predstavnicima institucije Zaštitnika, i to **zamjenicom Nermom Dobardžić, i savjetnicama Milenom Krsmanović i Dinom Knežević** održan je i u oktobru, a prisustvovali su mu **Marina Vujačić i Milenko Vojičić**. Tema su bile aktuelne oblasti saradnje i podrške institucije Zaštinika u praćenju poštovanja ljudskih prava OSI, s posebnim naglaskom na međunarodne standarde, ali i mehanizme zaštite od diskriminacije.

Sastanak s predstavnicama Vrhovnog suda Crne Gore

Sastanak u Vrhovnom sudu održan je 19. februara sa savjetnicama **Ksenijom Jovičević i Bojanom Bandović** u vezi s učešćem OSI u postupcima pred sudom, posebno u dijelu koji se odnosi na ograničenja za pse (što bi se moglo primijeniti i na pse vodiče) iako korisnicima Zakon o kretanju lica sa invaliditetom uz pomoć psa pomagača garantuje pravo boravka u pratnji psa u javnim institucijama. Tema sastanka bile su i proceduralne adaptacije posebno za osobe s oštećenim sluhom i vidom, kao i za osobe s intelektualnim i psihosocijalnim invaliditetom (lako razumljivi i lako čitljivi jezik), kao i ostali standardi

pristupačnosti koje su dužni obezbijediti sudovi. Sastanku su ispred UMHCG-a prisustvovala **Marina Vujačić i Dragana Sokić**, dok je **Milenku Vojičiću** bio onemogućen pristup sudu zbog kvara na koso-podiznoj platformi. U maju smo uz podršku Saveza slijepih prikupili informacije iz zemalja Evrope o garancijama i primjeni kretanja korisnika pasa vodiča u sudovima i sudnici.

ČLANSTVO U RADNIM TIJELIMA I GRUPAMA:

Radna grupa za izradu Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o turizmu i ugostiteljstvu

Dato je pozitivno mišljenje na Predlog zakona koji nam je dostavljen s obzirom na to da je **Milenko Vojičić** bio član RG i da su odredbe koje se tiču OSI ispregovarane i dogovoreno je da iste budu predmet podzakonskih akata. U tom smislu upućena je molba da UMHCG bude uključeno i konsultovano prilikom donošenja podzakonskih akata, da bi odredbe koje se odnose na OSI bile što preciznije i svrsihodnije.

Radna grupa za izradu Akcionog plana za realizaciju preporuka UN Komiteta za prava osoba s invaliditetom

Nakon što smo preveli tekst **Zaključnih razmatranja Komiteta UN o pravima OSI** upućenih Crnoj Gori, Marina Vujačić je konsultantu **Damjanu Tatiću** uputila sva neophodna i važna dokumenta u cilju izrade Nacrta akcionog plana za sprovođenje preporuka Komiteta. Konsultant je u martu dostavio prvi Nacrt akcionog plana koji je prosljeđen članovima Radne grupe, a tokom čije izrade je konsultant obavljao konsultacije s UMHCG u cilju adekvatnije pripreme dokumenta. Početkom maja dobili smo komentare resora na prvu verziju Akcionog plana, na koju smo dostavili i svoje komentare, nezavisno od podrške konsultantu, uz konstataciju da neki resori nijesu saglasni s predloženim mjerama. Nacrt plana je konsultantu prosljeđen uz sve komentare, nakon čega su zakazani sastanci s članovima RG u cilju finalizacije dokumenta, i to po resorima koji pokrivaju iste ili slične članove Konvencije. Tako su održana četiri sastanka za koje je UMHCG obezbjeđivalo tehničku podršku i fasilitaciju, a nakon sastanaka konsultantu su u dokumentu poslali komentari, kao i zapisnici sa svih sastanaka. Nakon finalizacije dokumenta od strane konsultanta u junu je isti prosljeđen Ministarstvu na dalje postupanje – dodavanje finansijskog okvira i roka za realizaciju. Takođe, na zahtjev Ministarstva dostavljeno je i mišljenje o eventualnoj potrebi izmjena Ustava u cilju regulisanja priznavanja znakovnog jezika, kao jezika u službenoj upotrebi, a u toku oktobra pružana je podrška u cilju pokušaja zakazivanja sjednice Savjeta za brigu OSI radi razmatranja dokumenta.

Radna grupa za izradu standarda zanimanja personalnog asistenta kod Centra za stručno obrazovanje

Sastanci **radne grupe za izradu standarda zanimanja personalnog asistenta kod Centra za stručno obrazovanje** održavani su od oktobra 2019. do maja 2020. u prostorijama Ministarstva prosvjete. Koordinatorke radne grupe su bile **Vjera Mitrović-Radošević** i **Jelena Knežević**, diplomirane psihološkinje i samostalne savjetnice I u Odjeljenju za istraživanje i razvoj kvalifikacija, JU Centar za stručno obrazovanje. Ostali članovi radne grupe su bili **Miloš Ristić, dr Kristina Radoman, Dejan Bašanović, Marko**

Đelović i ispred UMHCG **Milenko Vojičić**. Usvojeni dokument Standard kvalifikacije Personalni asistent je finalizovan i UMHCG poslat 5. septembra. Dokument je vrlo sadržajan, ali prenormiran: obuhvata oblast zadovoljavanja svih vrsta potreba OSI (lične, kućne i socijalne), temu ljudskih prava i prava OSI, poslovne komunikacije, pružanja prve pomoći, itd. Pojedini djelovi standarda zanimanja su nužni, dok su neki mogli biti izostavljeni. Takođe, tokom same izrade dokumenta je sugerisano od strane pojedinih članova radne grupe da se izostave pojedine oblasti koje na kraju nisu ušle u standard kvalifikacije, upravo zbog toga što bi bilo suviše opširno.

Radna grupa za izradu lokalnog plana akcije u oblasti socijalne inkluzije Glavnog grada Podgorice

Okrugli sto organizovan u toku Javne rasprava povodom *Nacrta Lokalnog plana* održan je 27. februara, kojem **Milenko Vojičić**, član RG ispred UMHCG, nije bio u mogućnosti prisustovati zbog ranije preuzetih obaveza. Nakon toga LPASI je razmatran na sjednici Savjeta za pitanja OSI Glavnog grada na kojoj je pristustvovao Bojan Đorović, kao član Savjeta ispred UMHCG (detaljnije u dijelu izvještaja za rad tog tijela).

Radna grupa za izradu Analize održivosti sistema socijalne i dječje zaštite za OSI i Analize o mogućnostima za uspostavljanje Centra podrške za život u zajednici za OSI i djecu bez roditeljskog staranja koja su OSI / Zavod za socijalnu i dječju zaštitu

Tokom godine nije bilo sastanaka Radne grupe. UMHCG se više puta interesovalo za sadržaj dokumenta i nastavak rada na njegovoj finalizaciji, ali tek u decembru od strane Zavoda dostavljena je radna verzije Analize sačinjena od strane konsultanta i predložen nastavak rada u cilju finalizacije iste.

Radna grupa za izradu predloga Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o kriterijumima i mjerilima za učešće korisnika, roditelja, srodnika u plaćanju troškova usluga podrške za život u zajednici, savjetodavno terapijskih i socijalno-edukativnih usluga i usluga smještaja

Ministarstvo rada i socijalnog staranja je **30. januara** objavilo na svom sajtu Javni poziv za predlaganje predstavnika NVO u Radnu grupu za izradu predloga *Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o kriterijumima i mjerilima za učešće korisnika, roditelja, srodnika u plaćanju troškova usluga podrške za život u zajednici, savjetodavno terapijskih i socijalno-edukativnih usluga i usluga smještaja*. Na osnovu prethodne prijave na Javni poziv, **Milenko Vojičić** je izabran za člana. Održan je prvi sastanak RG, na kojem je Vojičić naglasio da participaciju za usluge ne bi trebalo naplaćivati za prihode do iznosa prosječne zarade u Crnoj Gori, a u slučaju naplaćivanja da to bude neki simbolični iznos, ili u suprotnom da se naplaćuje neka tržišna vrijednost usluge. Dogovoreno je da se pogleda situacija u okruženju i u nekim drugim zemljama. **Vojičić** je na sastanku **19. maja** ponovio predloge s prethodnog sastanka a dogovoreno je da će sastanak RG biti početkom juna, isti je odgođen i RG nije završila s radom u toku 2020.

Radna grupa za izradu Predloga pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom

Ministarstvo održivog razvoja i turizma je **8. maja** objavilo na svom sajtu Javni poziv za predlaganje predstavnika NVO za člana radne grupe za izradu *Predloga pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom*. Na pomenuti poziv ispred UMHCG kandidovao se **Milenko Vojičić**, koji se nalazi na listi predloženih kandidata objavljenoj na sajtu MORT-a a, predložen je od strane osam nevladinih organizacija.

Savjet za brigu o osobama s invaliditetom Vlade Crne Gore

S obzirom na to da Vlada Crne Gore nije donijela Odluku o uspostavljanju Savjeta ni nakon tri mjeseca od objavljivanje liste prijavljenih kandidata, a kako se na listi našao predstavnik NVO koja nije organizacija osoba s invaliditetom, niti je organizacija koja se isključivo ili dominantno bavi OSI, a predstavnik koji je kandidat se ne deklariše kao osoba s invaliditetom, [reagovali su kandidati za članove Savjeta Marina Vujačić, Milenko Vojičić i Goran Macanović](#) pozivajući Vladu da donese odluku kojom će imenovati isključivo autentične predstavnike osoba s invaliditetom, u skladu s odredbama Konvencije UN o pravima OSI, kao pravnog akta koji ima primat nad domaćim zakonodavstvom.

Međutim, uprkos tome, krajem juna objavljena je Odluka o obrazovanju Savjeta od strane Vlade, a istom je Mitar Radonjić izabran za člana Savjeta, ali sjednica Savjeta nije održana u mandatu iste Vlade.

38. sjednica Savjeta za brigu o osobama sa invaliditetom, poslednja koja je zakazana od strane MRSS održana je 2. marta. Na sjednici je bilo riječi o *Izveštaju o sprovođenju Akcionog plana Strategije za integraciju OSI*. Izveštaj je usvojen većinom glasova dok su svi predstavnici NVO sektora bili uzdržani. U ime UMHCG-a prisustvovao je član Savjeta **Milenko Vojičić**.

Sljedeća sjednica koja je zakazana 18. marta usljed mjera COVID-19 je odložena. Tema sjednice se odnosila na formiranje registra osoba s invaliditetom, (s obzirom na to, kako su naveli iz Ministarstva, da se očekuje da će jedinstveno tijelo “vještačenja invaliditeta” otpočeti s radom 2022/2023, a od koga i zavisi izrada registra osoba s invaliditetom) s predlogom da se u okviru Ministarstva rada i socijalnog staranja odnosno Direktorata za informatiku i analitičko-statističke poslove u saradnji s UNDP-om za početak otpočne rad na izradi evidencije korisnika prava (socijalne zaštite, radnih prava, prava iz sistema PIO). Putem mejla su pozvali članove Savjeta da dostave svoje sugestije i uzmu aktivno učešće u radu radne grupe za izradu evidencije OSI ili eventualno delegiraju svog predstavnika, s obzirom na to da bi objavljivanje javnog poziva za predlaganje predstavnika NVO u ovom radnom tijelu dodatno odugovlačilo proces izrade navedene evidencije korisnika prava. Na pomenuti mejl, po našim saznanjima, niko nije dostavio tražene sugestije i predloge, a stav Milenka Vojičića je da nemamo dovoljno podataka i da nije kvalitetna promjena takve jedne evidencije jer će iz te evidencije (baze podataka) opet izostati one osobe s invaliditetom koji nisu korisnici nekih prava iz socijalne i dječje zaštite.

Savjet za pitanja lica sa invaliditetom Skupštine Glavnog grada

III sjednica Savjeta za pitanja lica s invaliditetom Skupštine Glavnog grada na kojoj je, osim tehničkih pitanja, ključna tačka dnevnog reda bila Razmatranje Prijedloga Lokalnog akcionog plana za mlade Glavnog grada 2020 – 2021 održana je 21. februara. **Bojan Đorović**, član Savjeta ispred UMHCG, nije bio u mogućnosti da prisustvuje sjednici Savjeta

zbog ranije preuzetih obaveza, o čemu je unaprijed obaviještena Jadranka Milošević, predsjednicu Savjeta.

IV sjednica Savjeta održana je 8. maja a na njoj su osim tehničkih pitanja, razmatrane i sljedeće tačke dnevnog reda:

1) *Izveštaj o radu JU Dnevni centar za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju – Podgorica za 2019.* – u okviru koje je naš predstavnik istakao da neće komentarisati sadržaj dokumenta zbog principijelnog stava UMHCG povodom Dnevnih centara koji je Savjetu dostavljen i u pisanoj formi. Takođe, predložio je Glavnom gradu da ukoliko već nije, uradi uporednu analizu troškova koje GG ima po korisniku, da tim troškovima doda i troškove koje ima MRSS, i sve to upoređi sa nekom od drugih usluga u zajednici u cilju procjene efikasnosti usluge.

2) *Prijedlog Lokalnog plana za unaprjeđenje socijalne inkluzije i razvoj usluga socijalne i dječje zaštite u Glavnom gradu – Podgorici, za period 2020-2023.* Predstavnik UMHCG je istakao da je potrebno ovaj plan vratiti na ponovno razmatranje Radnoj grupi jer ima dosta nedostataka i propusta i da bi UMHCG na njega imao da dostavi nekoliko strana primjedbi i sugestija. Bez obzira na to Prijedlog Lokalnog plana je usvojen većinom glasova, a predstavnik UMHCG je prilikom glasanja bio protiv. Zaključak sa sjednice je da UMHCG do naredne sjednice dostavi komentare, a da će Savjet na nekoj od narednih sjednica razmatrati primjedbe.

3) Tekuća pitanja – u okviru kojih su razmatrane sugestije UMHCG s I sjednice Savjeta povodom *Odluke o javnim parkiralištima i kontroli parking mjesta za OSI na teritoriji Glavnog grada* kao i stav UMHCG o Dnevnim centrima. Svi članovi Savjeta su podržali sugestije UMHCG prilikom glasanja. Zaključak je da će se u narednom periodu održati sastanak s predstavnicima Sekretarijata za saobraćaj, Komunalne policije i Parking servisa Podgorica na kojem će se razgovarati o ovoj temi.

Elektronskim putem 27. jula održana je **V sjednica Savjeta** na kojoj je jedina tačke dnevnog reda bio *Prijedlog odluke o linijskom gradskom i prigradskom prevozu putnika na teritoriji Glavnog grada*, na koju je i prethodno UMHCG dostavilo komentare. Odluka je prihvatljiva, osim u dijelu koji govori o Posebnom linijskom prevozu, naročito kad se radi o prevozu osoba s invaliditetom. U tom dijelu tražena su određena razjašnjenja. Nakon dobijenih pojašnjenja, koje je pismenim putem dostavila sekretarka Sekretarijata za saobraćaj, Lazarela Kalezić, predstavnik UMHCG-a je obavijestio članove Savjeta da je saglasan s Prijedlogom.

VI sjednica Savjeta na kojoj je jedina tačka dnevnog reda bio *Program rada Javne ustanove Dnevni centar za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju - Podgorica za 2021.* u okviru koje je naš predstavnik bio uzdržan prilikom glasanja zbog principijelnog stava UMHCG povodom Dnevnih centara održana je 24. decembra.

Zajednički konsultativni odbor (ZKO) između Crne Gore i Evropskog ekonomskog i socijalnog komiteta (EESK)

Krajem oktobra raspisan je Javni poziv za predlaganje kandidata/kandidatkinje NVO za članstvo u Zajedničkom konsultativnom odboru (ZKO) između Crne Gore i Evropskog ekonomskog i socijalnog komiteta (EESK). UMHCG je kandidovalo **Marinu Vujačić** koja je krajem novembra izabrana za članicu ovog tijela.

Nadgledni odbor Ipe

Početkom decembra održan je sastanak Nadglednog odbora Ipe na kom je predstavljen status realizacije programa po oblastima. Na sastanku je kao ključni problem istaknuto kašnjenje u realizaciji obaveza, koje je dodatno usložnjeno zbog pandemije COVID-19. Predstavnicima Evropske komisije i Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori ponovili su svoje preporuke s prethodnih sastanaka o neophodnosti jačanja kapaciteta za realizaciju Ipe. Sastanku je ispred UMHCG prisustvovala **Anđela Radovanović**.

Savjet za transparentnost - Ministarstvo unutrašnjih poslova

Nakon sastanka s ministrom unutrašnjih poslova Sergejem Sekulovićem, 16. decembra kojem je prisustvovala **Marina Vujačić**, a na kojem je bilo riječi o planovima i prioritetima ovog resora u narednom periodu, 31. decembra smo na Javni poziv za predlaganje predstavnika/ca NVO za članstvo u Savjetu za transparentnost predali kandidaturu za njeno članstvo u ovom tijelu. Zadatak Savjeta će, između ostalog, biti transparentnost javnih nabavki, birački spisak i ljudska prava i slobode.

Komisija za praćenje sprovođenja Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2017-2021

Komisija u toku godine nije imala sastanke jer Ministarstvo nije pristupilo pripremi drugog dvogodišnjeg izvještaja u IV kvartalu u toku 2020, niti je imalo bilo kakvu drugu komunikaciju s članovima Komisije ili predstavnicima OOSI, iako je UMHCG još 2019. izradilo Alternativni izvještaj o sprovođenju Strategije i iniciralo redovne sastanke.

Radna grupa za pregovaračko poglavlje 5

Nije bilo aktivnosti u toku godine o kojima je informisan član Radne grupe, predstavnik UMHCG.

ISME komitet

Usljed situacije s COVID-19 komunikacija je odvijana mejlom tokom cijele godine.

SKUPŠTINSKA RADNA TIJELA

Odbor za ljudska prava i slobode

54. sjednica Odbora za ljudska prava i slobode povodom konsultativnog saslušanja ministara prosvjete, rada i socijalnog staranja, zdravlja i ljudskih i manjinskih prava na temu *Post-zakonodavni nadzor za Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, s akcentom na primjenu člana 21 ovog Zakona*, koji se odnosi na diskriminaciju u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja održana je 18. februara. Međutim, nijedan od ministara, iako je njihovo prisustvo bilo najavljeno, se nije pojavio na sjednici. Sjednici su u ime ministarstava prisustvovala generalne direktorice **Arijana Nikolić Vučinić** (MPS), **Svetlana Sovilj** (MRSS), **Senka Klikovac** (MZ) i **Blanka Radošević Marović** (MLJMP). Predstavnice MPS, MZ i MLJMP su predstavile mjere koja su ministarstva preduzela radi sprječavanja diskriminacije OSI u oblastima vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja. Nakon njihovih izlaganja, uslijedila su obraćanja predstavnika institucije Zaštitnika, obrazovnih ustanova, međunarodnih organizacija, NVO i poslanika. Sjednici su prisustvovali **Milenko Vojičić** i **Anđela Radovanović**. Oni su u diskusiji govorili o procesu usmjeravanja djece s invaliditetom u obrazovni proces i

nepristupačnosti obrazovnih ustanova i postavili pitanja MPS. Na kraju sjednice su predstavnice ministarstva odgovarale na dio postavljenih pitanja, međutim, na pitanja UMHCG nijesu odgovorile. U zaključcima je predsjednik Odbora **Halil Duković** naveo da je potrebno još rada na unaprjeđenju prava OSI u ovoj oblasti, te da ih kritike obavezuju na bolji rad, a da je za sam početak neophodno imati objedinjene baze podataka o OSI.

...

Fokus grupa o primjeni Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom

Na poziv **Vestminsterske fondacije za demokratiju** koja sprovodi istraživanje o sprovođenju Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom s posebnim naglaskom na oblast obrazovanja i osposobljavanja prisustvovali smo fokus grupi organizovanoj u Podgorici 13. aprila.

Posebno smo skrenuli pažnju na činjenicu da ovaj leks specijalis nije ispunio svoju svrhu jer nije usklađen s Konvencijom UN o pravima osoba s invaliditetom, a posebno je problematično i što se u svojim odredbama poziva na systemske zakone u drugim oblastima, koji ne propisuju zabranu diskriminacije, ili često čak na diskriminatoran i nedostojanstven način regulišu prava OSI. U tom smislu on je nesvrshodan i ne osigurava zaštitu OSI od diskriminacije, a zbog njegovog povezivanja sa sistemskim zakonima izbjegnute su odredbe, odnosno propisivanja zabrane diskriminacije u onim oblastima gdje su zakoni upravo najdiskriminatorniji kao što je slučaj s oblastima jednakog priznanja pred zakonom i pristupa pravdi, porodičnog života i bračnih odnosa, slobode i sigurnosti osoba, odsustva svih vidova nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja i td.

Takođe govorili smo o svim vidovima, i oblicima diskriminacije u oblasti obrazovanja i osposobljavanja, uključujući i pojedinačna područja diskriminacije.

Ova Fondacija angažovana je od strane Skupštine Crne Gore u cilju sprovođenja parlamentarnog nadzora nad sprovođenjem zakona. Dokument je objavljen u decembru i dostupan je na [linku](#).

JAVNO ZAGOVARANJE

Sastanak s mandatarom Zdravkom Krivokapićem

U prostorijama UMHCG 22. oktobra a na inicijativu mandataru za sastav nove Vlade **Zdravka Krivokapića** održan je sastanak kojem su ispred UMHCG prisustvovali **Marina Vujačić, Milenko Vojičić, Milica Marđokić i Anđela Radovanović**, a s mandatarom je bio savjetnik Boško Vukićević. Teme sastanka odnosile su se na mandatarov dio plana u okviru socijalne politike, dok su predstavnici UMHCG iznijeli važnost adekvatnog pristupa prema pitanju invaliditeta s aspekta ljudskih prava, kao i obaveze da na ključnim pozicijama budu ljudi s kapacitetima. Takođe, ukazali smo na ključne aktivnosti nove Vlade među kojima je usvajanje i adekvatno praćenje Akcionog plana za primjenu preporuka Komiteta, priznavanje i podrška reprezentativnim organizacijama OSI, te obavezno konsultovanje i uključivanje u važnim procesima donošenja odluka, donošenje Zakona o upotrebi znakovnog jezika i dr.

Inicijativa UMHCG i Saveza slijepih Crne Gore predsjedniku Skupštine Crne Gore Aleksi Bečiću

Inicijativa je pokrenuta s ciljem preduzimanja konkretnih aktivnosti koje se odnose na zakonodavnu i kontrolnu ulogu Skupštine, i u tom smislu kroz četiri ključne tačke

navedene oblasti hitnog djelovanja, i zajedničke saradnje. U okviru navedenog upućena je i inicijativa za zakazivanje plenarne sjednice povodom 3. decembra - Međunarodnog dana osoba s invaliditetom. Detaljnije na [linku](#).

Na Međunarodni dan osoba s invaliditetom, 3. decembra, **predsjednik Skupštine je primio predstavnike nacionalnih organizacija OSI, među kojima i UMHCG**. Tim povodom bilo je riječi o aktivnostima koje Skupština treba realizovati u tekućem mandatu s posebnim naglaskom na pristup zasnovan na ljudskim pravima, važnost njene zakonodavne, ali i kontrolne uloge, te važnost adekvatnog i suštinskog uključivanja predstavnika OSI u toku tih aktivnosti.

Inicijative za tumačenje odredbi Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti

Početkom marta uputili smo Inicijativu Ministarstvu rada i socijalnog staranja za tumačenje odredbi *Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti u dijelu koji se odnosi na pravo* jednog od roditelja, odnosno staratelja korisnika prava na ličnu invalidninu na mjesečnu naknadu za svakog korisnika lične invalidnine pojedinačno a zbog činjenice da roditelji, a ne samo staratelji) podnose zahtjev za produženje roditeljskog prava u cilju korišćenja naknade nakon punoljetstva djeteta, i to nakon usmenog upućivanja od strane zaposlenih u centrima za socijalni rad. U vezi s navedenom normom, zatražili smo mišljenje od Ministarstva u vezi s podnošenjem potrebne dokumentacije u cilju ostvarivanja prava na naknadu roditelju/staratelju djeteta koje je korisnik lične invalidnine. MRSS je u svom odgovoru (od 23. marta) ukazalo na činjenicu da se u kontekstu navedenog prava pojam „roditelj“ odnosi na srodnički odnos, tj. odnos roditelj-dijete, i da nije u vezi s vršenjem roditeljskog prava u odnosu na uzrast djeteta.

Takođe, MRSS je ukazalo da član 25a *Pravilnika o bližim uslovima za ostvarivanje osnovnih materijalnih davanja iz socijalne i dječje zaštite* ne propisuje da je potreban dokaz o produženju roditeljskog prava, odnosno rješenje o starateljstvu, nakon punoljetstva djeteta kako bi se nastavilo s korišćenjem prava na ovu naknadu. Dakle, ostvarivanje prava na naknadu, ili nastavak korišćenja naknade roditelja korisnika prava na ličnu invalidninu NE uslovljava produženje roditeljskog prava. Detaljnije dostupno na [linku](#).

Zbog problema o kojem su nas početkom decembra informisale OSi koje su ostvarile pravo na ličnu invalidninu (ili gdje u porodici postoje dvije OSi koje koriste dodatak za njegu i pomoć) s teritorije Opštine Tuzi da ih iz Centra za socijalni rad pozivaju s inicijativom da potpišu zahtjev za oduzimanje poslovne sposobnosti, navodno zbog ostvarivanja prava roditelja na navedenu naknadu obratili smo se direktoru Centra, kao i Ministarstvu rada i socijalnog staranja i zatražili hitno povlačenje takvih zahtjeva iz procedure, ukazujući da je ono suprotno međunarodnim standardima i obavezi države u odnosu na institut poslovne sposobnosti, te o zloupotrebi i pogrešnom tumačenju prava. Nakon inicijative dobili smo poziv od direktora Centra i uvjerenje da je došlo do nenamjerne greške te da će ista biti u najkraćem ispravljena.

.....

U cilju izrade *Smjernice za ostvarivanje prava na plaćeno odsustvo, skraćeno radno vrijeme i polovinu punog radnog vremena za roditelje djece s invaliditetom*, 7. aprila uputili smo Molbu Ministarstvu rada i socijalnog staranja za pojašnjenje člana 134 stav 1 Zakona o radu koji glasi: „Zaposleni koji namjerava da koristi pravo na rad sa polovinom punog radnog vremena iz čl. 132 i 133 ovog zakona dužan je da u pisanoj formi podnese zahtjev poslodavcu“ a usljed činjenice da dalje ni zakonom, ni raspoloživim podzakonskim aktima

nije pojašnjena prethodna, niti dalja procedura u cilju ostvarivanja prava. 24. aprila dobili smo nepotpun odgovor na Dopis od strane Direktorata za socijalno staranje i dječju zaštitu, dok smo od strane Direktorata za rad 4. maja usmenim putem informisani da Zakon o radu propisuje dio u kojem korisnik ostvaruje pravo na polovinu punog radnog vremena, međutim, ne propisuje i dalju proceduru jer se podrazumijeva da se po automatizmu rješenje CZSR, koji u ovom slučaju utvrđuje postojanje/ispunjenost osnova za ostvarivanje ovog prava, treba predati poslodavcu bez dodatne dokumentacije. U slučaju da poslodavac ne prihvati zahtjev zaposleni se može obratiti inspekciji rada.

[Smjernica](#) je početkom maja objavljena na portalu DisabilityInfo.me. Do kraja decembra preuzeta je **329 puta**.

...

Inicijativa za usvajanje Zakona o upotrebi znakovnog jezika u službenoj upotrebi

Vlada nije odgovorila ni nakon godinu dana na inicijativu, međutim, usvajanje zakona je predloženo kao mjera Akcionog plana za sprovođenje preporuka Komiteta UN o pravima OSI čiji nacrt je završen u junu 2020. ali ga 41. Vlada nije usvojila do isteka svog mandata, a ni 42. do kraja 2020. imajući u vidu da je formirana 4. decembra.

UMHCG je u septembru ponovo saopštenjem za javnost ukazalo na problem neusvajanja zakona i ćutanja crnogorske administracije, a navedena tema je bila i predmet razgovora s novim mandatarom Krivokapićem, i našla se u inicijalnoj inicijativi upućenoj novoformiranoj Vladi u decembru.

...

Inicijativa za pravno regulisanje faksimila kao ličnog potpisa OSI

Ni nakon godinu dana od upućene inicijative potpredsjednik Vlade za politički sistem, unutrašnju i spoljnu politiku Zoran Pažin nije odgovorio na istu, pa je u objedinjenom inicijalnom pismu novoj Vladi napomenuta i važnost usvajanja ovog Zakona.

...

Inicijativa UMHCG i Saveza slijepih upućena Vladi i Nacionalnom koordinacionom tijelu za zarazne bolesti

Povodom novonastale situacije izazvane virusom korona i činjenicom da su OSI posebno rizična grupa iz više faktora uključujući i one koji se odnose na pristupačnost informacija uputili smo inicijativu u kojoj smo ukazali na probleme i predložili moguća rješenja. Neki od tih predloga odnosili su se na važnost obezbjeđivanja pristupačnih i lako razumljivih informacija o koronavirusu, načinima prenošenja zaraze, važnosti zaštite i mjerama prevencije, i drugim povezanim informacijama uključujući i naredbe i preporuke.

Takođe, ukazali smo na važnost pružanja podrške u nabavci osnovnih životnih namirnica i prilikom zadovoljavanja drugih potreba, te potrebi da neke od mjera zaštite izuzmu OSI zbog njihove potrebe da dobiju podršku drugih ljudi u zadovoljavaju osnovnih životnih potreba, ali da se pojačaju mjere zaštite pružalaca usluga i drugih koji dolaze u neposredni kontakt s OSI kada pružaju pomoć. U tom kontekstu predložili smo i da centri za socijalni rad prate životne potrebe OSI i u skladu s tim im obezbijede podršku, te da Ministarstvo prosvjete obezbijedi mogućnost učenja od kuće i za djecu s invaliditetom.

Nacionalno koordinaciono tijelo se u svom saopštenju početkom aprila dijelom osvrnulo na predloge UMHCG i Saveza, ali samo u segmentu pristupačnosti informacija.

Takođe, **NKT smo se obratili šest puta zbog pojedinačnih, konkretnih slučajeva rješavanja određenih problema na terenu povodom kojih su nam se obraćale OSI.**

U julu, smo **zbog prekida prenošenja konferencija za medije na znakovnom jeziku, opet pisali Vladi i Institutu za javno zdravlje** nakon čega je vraćen prevod na znakovni jezik, uz tvrdnje Vlade da se prekid desio zbog tehničkih problema. Međutim, do prekida se desilo opet u novembru.

U oktobru smo **uputili i novu inicijativu NKT zbog prigovora određenog broja osoba s invaliditetom da im taksi vozači ne dozvoljavaju prevoz na prednjem sjedištu vozila zbog mjera koje su na snazi**. Međutim, NKT je odgovorilo nakon dva dana i ukazalo na ukidanje navedene mjere ograničenja i pozvalo taksi udruženja da istu poštuju. Nakon toga velikom broju taksi udruženja smo uputili navedenu poruku, i nije bilo više žalbi od strane OSI.

...

Inicijativa NKT za preispitivanje postupka nadležnih organa u vezi sa Zaključkom Vlade koji se odnosi na isplatu materijalnih davanja

Kako nam se početkom jula obratilo nekoliko korisnika prava na materijalna davanja iz oblasti socijalne zaštite zbog, kako su naveli, obustave primanja naknade koje su im u prethodnom periodu od marta bile po automatizmu isplaćivane na osnovu Zaključka Vlade od 15. marta 2020. a kojim je zaduženo Ministarstvo rada i socijalnog staranja da obezbijedi nastavak korišćenja prava, koja su priznata na ograničen vremenski period, a koji ističe dok su na snazi mjere zaštite od koronavirusa, sve do ponovnog uspostavljanja rada socijalno-ljekarskih komisija, pisali smo **NKT s inicijativom da preispita postupanje nadležnih** u konkretnom slučaju imajući u vidu da nije postupljeno po Zaključku Vlade. Naime, mjerama koje su na snazi obustavljen je rad socijalno-ljekarskih komisija koje donose Nalaz i Mišljenje o ispunjenosti uslova za ostvarivanje prava, međutim, rad ovih komisija bio je ponovo uspostavljen nešto više od mjesec dana, ali je samo par komisija, i to u nekoliko grada, održalo sjednice, dok se komisije čak u 14 centara za socijalni rad nijesu sastajale. S druge strane, pravo s ograničenim trajanjem priznato je za skoro četiri hiljade korisnika. Nakon svega dva dana od inicijative UMHCG i činjenice da je ista objavljena i u ND Vijesti Vlada je donijela novi Zaključak kojim je opet obavezala MRSS da obezbijedi dalje korišćenje prava sve dok su mjere na snazi.

...

Inicijativa Upravi za statistiku - MONSTAT-u za unaprjeđenje sistema prikupljanja podataka o OSI

U decembru smo MONSTAT-u uputili *Inicijativu za unaprjeđenje sistema prikupljanja podataka o OSI* u duhu modela zasnovanog na ljudskim pravima. Predložili smo da se u proces planiranja narednog popisa, uključujući i pripremu **Liste pitanja**, uključe reprezentativne organizacije osoba s invaliditetom, uključujući i one koji okupljaju i djecu s invaliditetom; da se pitanja **Vašingtonske grupe**, uz adekvatan prevod, uključe u Listu pitanja za popis; da se pitanja unaprijede na način da obuhvate pitanja u sljedećim oblastima: pitanja o fizičkom, kulturnom i pravnom okruženju, o nivoima učešća u različitim oblastima društva (škola, posao, socijalna interakcija, društveni angažman, učešće u donošenju odluka); da se ispitivači edukuju o načinima sprovođenja popisa s osobama s invaliditetom, u saradnji s reprezentativnim organizacijama osoba s invaliditetom; te da se šira javnost edukuje o značaju prikupljanja sveobuhvatnih podataka za dalje planiranje politika i unaprjeđenje kvaliteta života građana. Naveli smo da smatramo da bi primjena ovih mjera prilikom popisa olakšala kreiranje prvog nacionalnog Registra osoba s invaliditetom, koji bi sem osnovnih podataka, sadržao i procjenu troškova

OSI nastalih zbog invaliditeta, te koji bi mogao koristiti statističke podatke i činjenice prilikom planiranja, definisanja, sprovođenja politika, i procjene njihovog uticaja, odnosno praćenja sprovođenja tih politika i da bi adekvatno prikupljeni sveobuhvatni podaci bili prvi korak u stvaranju formalnih pretpostavki za usvajanje Zakona o jedinstvenom tijelu i metodologiji utvrđivanja invaliditeta kao i uspostavljanje registra osoba s invaliditetom.

Krajem decembra su nas kontaktirali iz MONSTAT-a s prijedlogom za organizaciju sastanka u januaru 2021. na kome bismo razmotrili saradnju u oblasti prikupljanja podataka o OSI.

Komentari na sprovođenje i uticaj Zakona o NVO

Početkom aprila u skladu s javnim pozivom poslali smo svoje komentare i sugestije na važeća rješenja **Zakona o nevladinim organizacijama** i načinu njegovog sprovođenja posebno u segmentu finansiranja projekata NVO. U tom kontekstu, problematizovali smo važeću odredbu kojoj je definisano da se 0,1% sredstava opredjeljuje za projekte u oblasti **zaštite lica sa invaliditetom** jer je praksa pokazala da se projekti ne dodjeljuju relevantnim i reprezentativnim organizacijama osoba s invaliditetom, ili organizacijama registrovanim u oblasti zaštite osoba s invaliditetom, već brojnim drugim što ima više negativnih efekata. Takođe, ukazali smo i na problematičnost odredbe o uslovima za nezavisne procjenjivače imajući u vidu da ona dozvoljava da o projektima mogu odlučivati, odnosno iste ocjenjivati zaposleni u državnim organima i organima u sastavu državne uprave, kao i na činjenicu da zakonom nije definisan rok za donošenje odluke o finansiranju projekata, a imajući u vidu da je prošlogodišnja praksa bila da neki resori odluku donose tek nakon 8-9 mjeseci, te da u komisijama nije potrebno učešće predstavnika NVO imajući u vidu da oni nemaju suštinski uticaj na odluku komisije, ali imaju informacije o nezavisnim procjenjivačima koji odlučuju o projektima što ih dovodi u potencijalnu mogućnost nedozvoljenih uticaja. Takođe, u junu smo popunili i upitnik koji se odnosio na evaluaciju **Strategije unapređenja podsticajnog okruženja za djelovanje NVO 2018- 2020.** s ključnom napomenom da ovaj dokument nije proizveo očekivane efekte i ishode koji se odnose na **kvalitativan razvoj NVO sektora**, već je stvorio „podsticajno okruženje“ za osnivanje ogromnog broja organizacija, činjenicu da se mnoge organizacije bave raznoraznim oblastima u kojima nemaju ekspertsko znanje, što često ima i negativne posljedice za ciljne grupe i druge organizacije koje se ekspertski bave određenim oblastima, te da se finansijskom podrškom i dalje podstiče „socijalni mir“, a ne istinski doprinos sprovođenju javnih politika.

Komentari na Sektorske analize ministarstava za određivanje prioriternih oblasti za finansiranje projekata/programa iz budžeta Crne Gore u 2020

UMHCG je svoje sugestije i komentare dostavilo na **deset Nacrta sektorskih analiza**, i to **Ministarstvu za ljudska i manjinska prava** u oblasti *zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti* (nijesmo dobili odgovor) i oblasti *rodne ravnopravnosti* (komentari djelimično prihvaćeni a predložene aktivnosti nijesu prihvaćene), zatim **Ministarstvu pravde** u oblasti *zaštite i promovisanja ljudskih i manjinskih prava i vladavine prava* (preporuke i sugestije nijesu prihvaćene), **Ministarstvu sporta i mladih** u oblasti *društvene brige o mladima* (dva komentara od ukupno tri prihvaćena), **Ministarstvu rada i socijalnog staranja** u oblasti *zaštite lica s invaliditetom* (komentari djelimično prihvaćeni), zatim u oblasti *socijalne zaštite – nasilje nad ženama i*

nasilje u porodici (komentari djelimično prihvaćeni) i u oblasti *društvene brige o djeci i mladima* (komentari nijesu prihvaćeni), **Ministarstvu održivog razvoja i turizma** u oblasti *pristupačnosti* (sedam komentara je prihvaćeno, dva djelimično, a dva su odbijena), **Ministarstvu prosvjete** u oblasti *podrške cjeloživotnom učenju* (nijesmo dobili odgovor) i **Ministarstvu kulture** u oblasti *kulture i umjetnosti* (komentari nijesu prihvaćeni).

Nakon što smo MORT-u dostavili svoje komentare i isto samo neke prihvatilo, pozvali su nas s molbom da im pomognemo u sastavljanju obrazloženja i odgovora za Ministarstvo javne uprave koje im je dokument vratilo s komentarima. Na poziv je odgovoreno, ponovljeni su naši komentari i dodatno su im poslali linkovi i relevantna dokumenta.

Vlada je na poslednjoj sjednici 31. jula usvojila **Odluku o prioritetnih oblastima za finansiranje projekata/programa NVO za 2021**, a među njima je i oblast zaštite lica sa invaliditetom za koju su sektorske analize izradila četiri ministarstva i to MRS, MLJMP, MSP i MORT.

Komentari na nacрте programsko-produkcionih planova Portala, Radija i Televizije Crne Gore za 2021

U decembru smo **RTCG dostavili komentare na nacрте programsko-produkcionih planova** u kojima smo naveli da je prilikom redizajniranja portala neophodno uključiti elemente e-pristupačnosti kako bi svi sadržaji na Portalu bili pristupačni za osobe s oštećenjem vida koje koriste govorne programe, i da se na Portalu među video sadržajima obezbijedi prevod na znakovni jezik, makar informativnog programa i emisija koje se odnose na prava OSI, kao i emisija za informisanje o pandemiji koronavirusa. Naveli smo i da u planovima Televizije treba planirati prevođenje većeg broja emisija na znakovni jezik (djelimično prihvaćeno), obezbijediti prenos informativnih sadržaja i predizbornih debata povodom lokalnih izbora na znakovni jezik (prihvaćeno), obezbijediti audio deskripciju programskih sadržaja za osobe s oštećenjem vida (djelimično prihvaćeno) i teme koje se tiču OSI obrađivati i kroz druge programske sadržaje (informativne, kulturne, zabavne, dječje) (djelimično prihvaćeno). Komentari su djelimično prihvaćeni.

PROGRAM ZA PRISTUPAČNOST

SA(OBRAČAJ) MI SE!

Realizacija projekta je započeta u julu 2019. U 2020. je završena preostala aktivnost - prilagođavanje *vozila auto škole AS TEAM ručnim komandama za OSI*. Završena je sva carinska procedura i dokumentacija za privremeni izvoz vozila u Hrvatsku, nakon čega je vozilo odvezeno za Zagreb **23. januara**. Firma *SPID*, koja je radila na prilagođavanju vozila, preuzela je vozilo s carinarnice u Zagrebu **26. januara** i započela proceduru prilagođavanja vozila koja je trajala 3-4 nedelje. U međuvremenu je došlo do kvara na vozilu, koji je otklonjen 29. februara. i koji je prolongirao ugradnju komandi u vozilu. Testiranje komandi je uspješno završeno. Vozilo je 16. jula stiglo u Crnu Goru (kašnjenje je prouzrokovano novonastalom situacijom izazvanom širenjem virusa COVID-19). Vozilo je promovisano u oktobru i od tada je na raspolaganju svim zainteresovanim za polaganje vozačkog ispita.

Izrađene su [smjernice za polaganje vozačkog ispita](#) i objavljene na portalu *DisabilityINFO*, kao i na sajtu [saobrcajosi.me](#) koji je pušten u rad.

Narativni i finansijski izvještaj o realizaciji projekata s pratećom dokumentacijom donatoru je poslat 17.3.2020.

...

PUTokaz za OSI

Realizacija projekta *PUTokaz za OSI* započeta je 24. jula 2020. i trajeće do 28. februara 2021, nakon što je realizacija projekta produžena u odnosu na prvobitni datum završetka u decembru 2020. Projekat je podržalo **Ministarstvo saobraćaja i pomorstva**, odnosno novoformirano **Ministarstvo kapitalnih investicija** po konkursu za NVO u oblasti zaštite lica sa invaliditetom (u saobraćaju) u 2020.

Naime, 24. novembra **Ministarstvu saobraćaja i pomorstva** uputili smo *Molbu za produženje projekta, zbog novonastale situacije izazvane epidemijom koronavirusa, i nemogućnosti realizacije planiranih aktivnosti u prvobitno zamišljenim rokovima u najvećoj mjeri zbog mjera koje su na snazi. Dobili smo pozitivan odgovor i Odluku o odobrenju produženja roka realizacije projekta do 28. februara 2021.*

Ovim projektom planirane su sledeće **aktivnosti**: *monitoring i inicijative za obilježavanje parking mjesta za osobe s invaliditetom (OSI) na javnim mjestima na teritoriji tri crnogorske opštine; medijska kampanja s podaktivnostima – izrada informatora ili brošure o pravima OSI u oblasti saobraćaja, i bezbjednosti OSI i pristupačnosti javnog saobraćaja; primjeri dobre i loše prakse u okviru kojeg će građani (prioritetno OSI) biti u prilici da učestvuju na javnom konkursu slanjem fotografija ili video snimaka gdje će biti prikazani primjeri dobre prakse i željenih situacija, ili onih negativnih koje je potrebno eliminisati; organizovanje okruglog stola o pravima i obavezama OSI kao učesnicima u saobraćaju s akcentom na primjenu Pravilnika o označavanju mjesta za parkiranje vozila lica sa invaliditetom i izgledu znaka pristupačnosti kojima se obilježavaju vozila lica sa invaliditetom Zakona o putevima.*

Nakon izbora tri opštine: Nikšić, Bar i Budva za monitoring i inicijative za obilježavanje parking mjesta za osobe s invaliditetom (OSI) na javnim mjestima i dobijanja spiska (adresa) takvih mjesta, kao i odobrenja za sprovođenje monitoringa biće izvršen monitoring u periodu od 7. decembra 2020. do kraja januara 2021.

ZAJEDNO ZA PRISTUPAČAN GRAD

Realizacija partnerskog projekta *Zajedno za pristupačan grad* čiji je nosilac **Savez slijepih Crne Gore** započeta je u julu, a trajeće do kraja marta 2021. U toku godine održane su tri radionice s predstavnicima Glavnog grada u cilju poboljšanja uslova za pristupačan saobraćaj i bezbjedno kretanje OSI. Na sve tri radionice treneri su bili **Milenko Vojičić** i **Goran Macanović**, a trećoj radionici ispred **UMHCG** prisustvovala je i **Iva Mijović**.

JAVNA RASPRAVA O NACRTU PLANA ODRŽIVE URBANE MOBILNOSTI GLAVNOG GRADA

Centralna javna rasprava povodom *Nacrta Plana održive urbane mobilnosti Podgorice* održana je 12. februara. Centralnoj raspravi prisustvovao je i gradonačelnik Podgorice **dr Ivan Vuković**. Ispred **UMHCG** prisustvovao je **Milenko Vojičić** koji je skrenuo pažnju na to da dok ne zaživi Plan, treba raditi na pristupačnosti javnog gradskog saobraćaja kojom se uz poboljšanje procedura i minimalnih ulaganja može postići djelimična pristupačnost za OSI. Takođe, govorio je i o taksi vozilima i napomenuo da bi se trebao povećati monitoring

primjene odredbe koja se odnosi na pristupačnost taksi usluga za OSI, uzimajući u obzir da svaka taksi firma mora imati 5% pristupačnih vozila za OSI.

Javna rasprava o Nacrtu Odluke o prevozu putnika na teritoriji Glavnog grada

U Skupštini Glavnog grada **9. juna** održana je **Centralna javna rasprava** na kojoj se raspravljalo o *Nacrtu odluke o linijskom gradskom i prigradskom prevozu putnika na teritoriji Glavnog grada*. U uvodnom dijelu obratila se **Lazarela Kalezić**, sekretarka Sekretarijata za saobraćaj u Glavnom gradu Podgorica. Na javnoj raspravi su bili prisutni i predstavnici gradskog prevoznika „Alivodić“, a pitanja i preporuke je takođe bilo moguće slati i putem društvenih mreža. Ispred UMHCG su prisustvovali **Milenko Vojičić i Bojan Đorović**. Komentari i sugestije u pisanoj formi na adresu Sekretarijata su naknadno dostavljeni, Odluka je prihvaćena i podržana od strane UMHCG, uslovno, ukoliko se pruže odgovarajuće dopune, garancije ili razjašnjenja koja će pokazati da će poseban linijski prevoz “od vrata do vrata”, biti realno moguć jer su potrebna izuzeća zbog specifičnosti predviđenih uslova od ostalih linijskih prevoza. Sekretarijat je prihvatio sugestiju UMHCG-a da gradski autobus mora imati najmanje jedno mjesto za korisnika invalidskih kolica dok nije prihvatio primjedbu da je ugovorni rok od deset godina predug i da bi trebao biti kraći, na koji će linije biti date autobuskim prevoznicima.

Globalni dan podizanja svijesti o pristupačnosti

Povodom [Globalnog dana podizanja svijesti o pristupačnosti](#), koji se ove godine obilježavao 21. maja (treća srijeda u aprilu) obratili smo se javnosti saopštenjem za javnost.

Inicijativa UMHCG za poštovanje standarda pristupačnosti prilikom rekonstrukcije dijela ulice Kralja Nikole u Podgorici – Glavni grad Podgorica

Krajem oktobra **na sajtu Glavnog grada Podgorica objavljeno je da su započeti radovi na rekonstrukciji dijela ulice Kralja Nikole u Podgorici**, pa je Sekretarijatu za saobraćaj upućena *Inicijativa kojom se apeluje da se poštuju obavezni elementi pristupačnosti koje treba da posjeduju javne pješačke površine i pješački prelazi*. Dobili smo odgovor u kome se navodi da se ne radi o rekonstrukciji saobraćajnice, već samo o sanaciji i da se promjene ne odnose na trotoarski dio saobraćajnice. Iako smo dobili negativan odgovor, započeti su i završeni radovi na trotoarskom dijelu saobraćajnice i radi se na obezbjeđivanju spuštenih ivičnjaka. Takođe, tom prilikom uputili smo zahtjev da se popravi asfalt u navedenoj ulici, ispred kancelarija Udruženja i dobili smo odgovor da će sagledati mogućnost popravke.

Inicijativa UMHCG za poštovanje standarda pristupačnosti prilikom izgradnje zgrade Gradskog pozorišta u Podgorici - Glavni grad Podgorica

U decembru smo Glavnom gradu uputili Inicijativu za poštovanje standarda pristupačnosti prilikom izgradnje zgrade Gradskog pozorišta. U odgovoru **Agencije za izradnju i razvoj Podgorice** koji smo dobili iz kancelarije gradonačelnika navedeno je da veće intervencije u ovoj fazi izgradnje objekta nijesu moguće, kao i da je inicijativa prosljeđena projektantu “Ing Invest” na izjašnjenje.

Zahtjev UMHCG za obilježavanje parking mjesta – Glavni grad Podgorica

Krajem oktobra upućen je Zahtjev Glavnom gradu da se na dva parking mjesta Udruženja dodaju elementi pristupačnosti koji nedostaju. Dobili smo odgovor da je izdato rješenje preduzeću *Putevi d.o.o.* da se izvrši obilježavanje parking mjesta u skladu sa Zahtjevom, međutim ovo preduzeće nije izvelo radove do kraja godine..

Komentari UMHCG na Nacrt pravilnika o posebnim uslovima za vozila kojima se obavlja javni prevoz u drumskom saobraćaju i prevoz za sopstvene potrebe

U skladu s javnim pozivom UMHCG je 19. oktobra poslalo svoje komentare **Ministarstvu saobraćaja i pomorstva** na *Nacrt pravilnika o posebnim uslovima za vozila kojima se obavlja javni prevoz u drumskom saobraćaju i prevoz za sopstvene potrebe*. Komentari su se odnosili na obaveznu pristupačnost taksi vozila, definisanje slobodnog prostora u niskopodnim autobusima, navođenje konkretnih dimenzija slobodnog prostora kao minimalan standard i obavezna opremljenost vozila platformom za olakšan ulazak i izlazak lica s invaliditetom.

PROGRAM ZA MEĐUNARODNU SARADNJU

Stvori očima (Realize with your eyes)

U Temišvaru (Rumunija) je od 15. do 19. januara održan završni sastanak projekta *Stvori očima (Realize with your eyes)*. Sastanku su ispred UMHCG prisustvovala zaposlene **Anđela Radovanović, Aleksandra Pavićević i Marina Đurović** i volonteri Kaja Bojanić i Janko Gačević. Pored predstavnika UMHCG, prisustvovali su i učesnici iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Bugarske, Rumunije, Srbije i Turske. Na sastanku su prezentovani projekat, njegovi ciljevi, tok i ostvareni rezultati. Takođe su snimljeni nedostajući djelovi [video vodiča za prodaju fotografija na onlajn platformama](#) (stock photography). UMHCG je, pored kamere koju je dobilo prošle godine i licenci za obradu fotografije i videa, dobilo i jedan stativ za kameru.

SASTANCI S MEĐUNARODNIM ORGANIZACIJAMA

Ambasada SR Njemačke u Crnoj Gori

Održan je sastanak s predstavnicom Ambasade SR Njemačke u Crnoj Gori, Azrom Mujić 24. januara na kome je razgovarano o mogućnostima podrške projektu UMHCG koji bi se bavio edukacijom više ciljnih grupa o ljudskim pravima OSI. Sastanku je ispred UMHCG prisustvovala **Anđela Radovanović**.

UNICEF

U februaru UMHCG je posjetila konsultantkinja UNICEF-a **Zehra Kačapor Džihić**. Na sastanku je bilo riječi o iskustvima saradnje s UNICEF-om, te o potrebnim mjerama za unaprjeđenje položaja djece s invaliditetom. Sastanku su prisustvovala **Marina Vujačić i Anđela Radovanović**.

OEBS

U februaru su održana dva sastanka i vođena intezivna komunikacija s **Darkom Brajovićem**, savjetnikom u Programu za demokratizaciju u Misiji OEBS-a u Crnoj Gori,

povodom unaprjeđenja uslova za učešće osoba s invaliditetom u izbornom procesu. Razgovarano je o zakonskim garancijama i potrebnim unaprjeđenjima normativnog dijela, uključujući i podzakonska akta u nadležnosti Državne izborne komisije. Posebna pažnja posvećena je pilot aktivnostima povodom zakazanih lokalnih izbora u Tivtu.

U tom smislu razvijena je **ček lista za monitoring pristupačnosti biračkih** mjesta, a održan je i sastanak na kojem je prisustvovao i predstavnik Državne izborne komisije.

U junu smo dostavili komentare i sugestije na *Nacrt Strategije za osobe s invaliditetom* koju planira usvojiti Državna izborna komisija, upravo uz podršku OEBS-a. Takođe, na poziv OEBSa u julu smo prisustvovali sastanku, koji je organizovan s NVO u susret održavanju izbora zakazanih za 30. avgust, na kojem smo informisali o zahtjevima UMHCG u vezi s uslovima za ostvarivanje prava glasa od strane OSI. Prethodno, Državnoj izbornoj komisiji uputili smo inicijativu u cilju stvaranja uslova za ostvarivanje biračkog prava od strane OSI na samostalan, tajan i dostojanstven način i imali redovnu komunikaciju sa stručnom službom.

U avgustu smo s predstavnicima ODIHR misije za praćenje izbora imali sastanak nakon kojeg smo, u susret izborima, kao i na sam dan izbora (30. avgusta), dostavili informacije o uslovima ostvarivanja biračkog prava od strane OSI, kao i o programima i ponašanju političkih partija i koalicija, eventualnim kandidatima za poslanike/ce među OSI, a od kojih su se svi ključni nalazi našli u Preliminarnom izvještaju ODIHR misije objavljenom 31. avgusta, a potom i u finalnom izvještaju objavljenom u decembru.

U toku septembra nastavili smo komunikaciju s OEBS kancelarijom u Crnoj Gori, i održali još jedan sastanak s Darkom Brajovićem, u cilju dogovora budućih zajedničkih aktivnosti. Krajem novembra smo na predlog Saveza slijepih Crne Gore zajedno s ovom organizacijom Opštinskoj izbornoj komisiji u Nikšiću uputili inicijativu u susret lokalnim izborima zakazanim za mart 2021.

RCC – Regionalni savjet za saradnju

Krajem septembra je na inicijativu RCC (Adama Gašija i Ognjena Markovića) u Podgorici održan sastanak kome su ispred UMHCG prisustvovala izvršna direktorica Marina Vujačić i programska menadžerka Anđela Radovanović. Na sastanku su razmatrane mogućnosti za saradnju UMHCG i RCC, kao i mogućnosti regionalnih projekata u oblasti prava OSI. Sastanak je inače održan i u susret **treningu za administratore Omladinskih centara** koji je organizovalo Ministarstvo sporta i mladih, uz podršku RCC, a na kojem je trećeg dana angažovana bila **Marina Vujačić**.

Aleksandra Pavićević, predložena od UMHCG u **Regionalnoj laboratoriji za zapošljavanje mladih**, izabrana je za članicu. U novembru i decembru vođena je komunikacija s timom RCC u vezi s obukama i regionalnom konferencijom.

U novembru je od strane RCC predstavljena mogućnost za podršku UMHCG u vezi s pokretanjem Regionalne mreže mladih s invaliditetom za Zapadni Balkan, čijim će osnivanjem koordinirati UMHCG u narednom periodu, a povodom čega smo započeli komunikaciju s organizacijama iz regiona.

Amabasada SAD u Crnoj Gori

U oktobru je održan sastanak s predstavnicima Ambasade SAD u Crnoj Gori – savjetnikom za ljudska prava **Džošom Luisom (Joshua Lewis)** i **Ksenijom Martinović**. Sastanku su ispred UMHCG prisustvovali Marina Vujačić, Milenko Vojičić i Anđela

Radovanović. Na sastanku je bilo riječi o ključnim izazovima u oblasti poštovanja prava OSI u Crnoj Gori i mogućnostima saradnje UMHCG i Ambasade u oblasti promocije zapošljavanja OSI i obilježavanja 30. godišnjice usvajanja Zakona o Amerikancima s invaliditetom (American Disability Act – ADA). U toku godine smo s predstavnicima ambasade komucirali više puta u cilju izrade njihovog *Izveštaj o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori za 2020.* a koji će početkom 2021. objaviti Stejt Dipartment.

MONITORING PRIMJENE MEĐUNARODNIH DOKUMENATA

U januaru smo posredstvom UN kancelarije u Crnoj Gori i savjetnice za ljudska prava, **Anjet Lanting**, dostavili prijedloge pitanja za Listu pitanja državi u vezi sa sprovođenjem Sporazuma o građanskim i političkim pravima (International Covenant on Civil and Political Rights), koje će UN Komitet za ljudska prava uputiti državi u martu.

IZVJEŠTAJ O NAPRETKU EK i redovna komunikacija s Delegacijom

U maju smo na poziv Delegacije dostavili svoje *komentare i predloge na izmjene i dopune Zakona o zabrani diskriminacije* koji su proslijeđeni Evropskoj komisiji. Komentari su se odnosili na podršku predloga Zaštitnika ljudskih prava i sloboda za definisanje diskriminacije od strane organa javnih vlasti, što je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava odbilo. Ova diskriminacija dešava se upravo najčešće i osobama s invaliditetom zbog diskriminatornih procedura i administrativnog postupka koji je često propisan podzakonskim aktima, ili u praksi funkcioniše kao uspostavljen na način da se prava i dostojanstvo OSI često krši. Takođe, tražili smo da se briše predložena izmjena u dijelu dokazivanja radnje diskriminacije, odnosno tereta diskriminacije koji je sužen u odnosu na važeće rješenje i nepovoljniji za (potencijalno) diskriminisane i diskriminisane. Pored toga, konstatovali smo da je bilo neophodno izmjenama i dopunama obuhvatiti i važeći član 18 koji na potpuno pogrešan način definiše pojam razumnih adaptacija, odnosno ovaj koncept koristi izjednačavajući ga s pravom na pristupačnost, a ne individualnim pravom u konkretnim situacijama koje je i izvan standarda pristupačnosti, odnosno u određenim situacijama i više od standarda za većinu kako bi se ispoštovalo pravo za pojedinca.

Svoj doprinos dostavljali smo u susret objavljivanju **Nezvaničnog radnog dokumenta za poglavlja 23 i 24** (Non paper), kao i **Izveštaja o napretku Crne Gore za 2020.** Oba dokumenta u velikoj mjeri sadrže navode UMHCG u okviru pisanih doprinosa i usmenih konsultacija u kojima smo učestvovali.

ODNOSI S JAVNOŠĆU

Vodi se poseban izvještaj o medijskom pojavljivanju zaposlenih, odnosno medijske kampanje i javno zagovaranje UMHCG u dokumentu **Presklipping UMHCG.**

U toku godine je bilo **105** televizijskih priloga i gostovanja na radiju ili izjava za radio, **494** pojavljivanja u štampanom izdanju i na portalima, dok je UMHCG od strane drugih pomenut u medijima **173 puta.** U ovaj izvještaj nijesu obuhvaćeni mediji i pojavljivanja kojima nijesmo imali pristup nakon emitovanja (neke radijske stanice i TV), što znači da statistika u potpunosti nije konačna.

Portal DisabilityINFO se redovno ažurira a u toku epidemije koronavirusom određeni broj tekstova je preveden i s engleskog jezika, a domet portala od redizajniranja (april 2018) dostigao je preko 130 hiljada pregleda.

PROJEKTI / APLIKACIJE

Za dva projekta kojima je aplicirano u 2019. na pozive Bugarske ambasade i Balkanskog fonda za demokratiju nijesmo dobili odgovor zbog čega pretpostavljamo da su odbijeni.

U toku 2020. ukupno je aplicirano s 40 projekata (šesnaest partnerskih, od kojih je UMHCG nosilac na deset), od kojih je odobreno 14 (uključujući i dva partnerska), 20 je odbijeno (11 partnerskih, od kojih je UMHCG nosilac na devet), a za ostale se čeka odgovor.

Za programske i redovne aktivnosti Udruženja je u 2020. potrošeno 396.737,63€.